

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

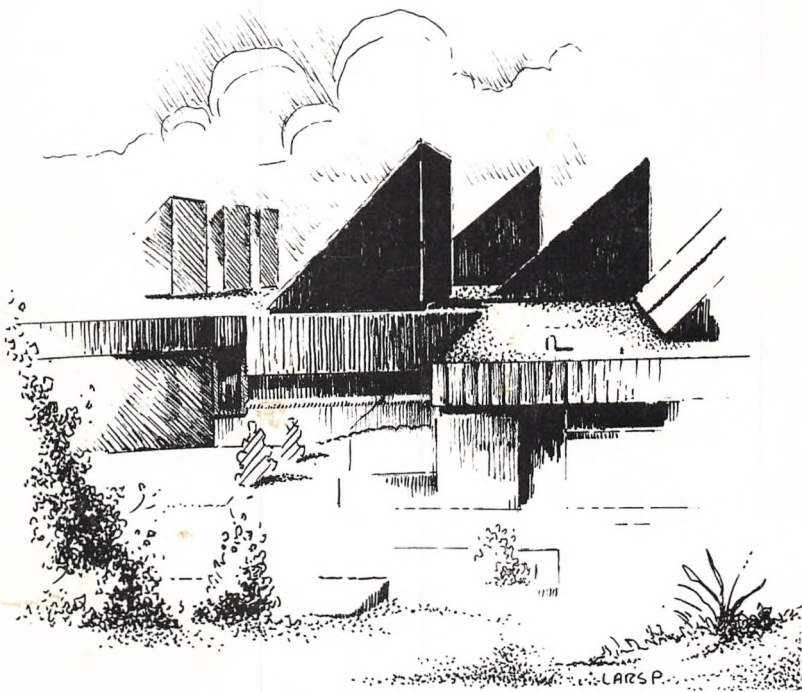
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VORDINGBORG GYMNASIUM

1935-1985

Vordingborg Gymnasium

1935-1985

REDAKTION

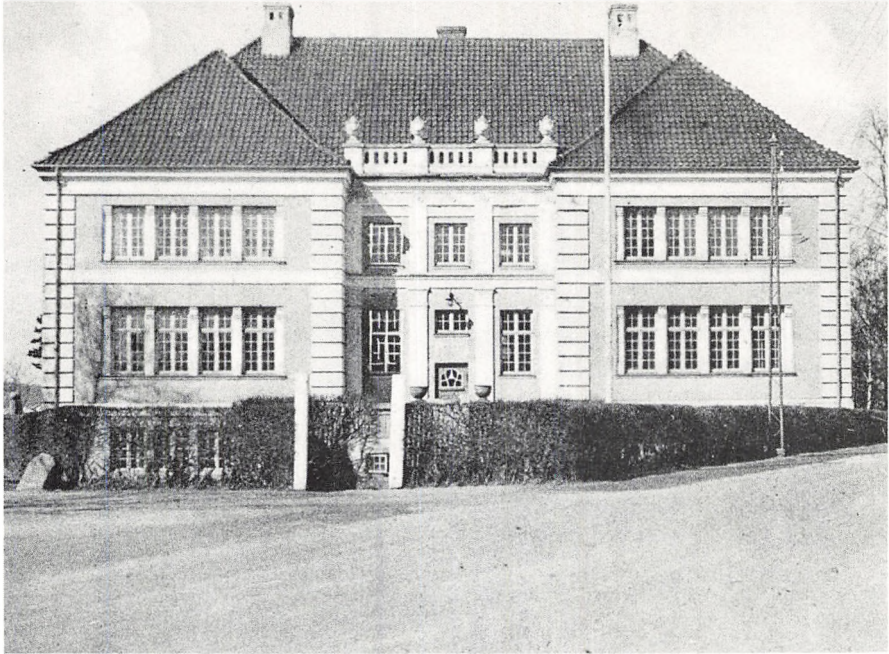
Hans Bang
Mogens Carstensen
Aage Christiansen
Annie Gustafsson
John Bo Northrup
Kaare Vinten
Arne Wessman
Elsebeth Wessman

Forsidetegning
Lars Bo Petersen

Trykt hos
Poul Kristensen Grafisk Virksomhed Herning
Kongelig Hofleverandør

Indhold

Forord	5
Vordingborg Gymnasium 1935-1985	7
Jens Simon	23
Svend Falsig Pedersen	27
1935-40	29
1940'erne	35
Vordingborg Gymnasium i 50'erne	40
Min tid på Vordingborg Gymnasium	43
Afmytologiseringen	49
Vordingborg Gymnasium i 1980'erne	52
Gymnasieskolen 1935-1985	57
Fortegnelse over lærere	79
Tabula Gratulatoria	83

Forord

Den 20. august 1935 mødte de første gymnasiaster til undervisning på det artiumskursus, der straks kaldte sig Vordingborg Gymnasium. Det navn har vi holdt fast ved, uanset om skolen var privat, kommunalt eller amtskommunalt ejet.

Fra forårssemesteret 1984 har en redaktionsgruppe arbejdet på nærværende jubilæumsskrift. Under arbejdet er vi blevet klar over, hvad vi godt nok anede: den helt usædvanlige mangel på arkivalier, ja selv på billeder fra det halve århundrede. Det er altså på høje tid, vi sikrer skolens historie mod glemsel. I festskriftets hovedartikel har lektor Aage Christiansen fastholdt kendsgerninger, forløb, holdninger og stemninger, så både vi, der lever med i jubilæumsåret, og eftertiden må være ham taknemmelige.

Hverken bidragerne eller vi i arbejdsgruppen har haft til hensigt at give indtryk af en glat overflade, af hverdage uden problemer, men tværtom bestræbt os på at komme den skiftende virkelighed nærmest muligt. Idealet har været at nå frem til hverdagsliv og omgangstone, som »de virkelig var« under de givne betingelser. Netop fordi Vordingborg Gymnasium er en noget nær historieløs skole, er det væsentligt, at vi bliver opmærksomme på generationerne før os. Elever fra tiårene siden trediverne har hjulpet os til den ønskede erkendelse, og på skolens vegne takker jeg dem, fordi de straks var rede, da vi bad dem skrive om deres gymnasieår, og helt indforstået med, at der ikke kunne være tale om honorar.

Festskriftet havde ikke kunnet udgives uden økonomisk støtte, og vi takker hjerteligt alle, der på den måde har sikret trykningen.

Vordingborg Gymnasium, den 8. juni 1985

Hans Bang

Vordingborg gymnasium 1935-1985

Eksperimentet som lykkedes

Der er dem, der tæller en livsalder fra undfangelsen. Det studenterkursus, som den 20. august 1935 blev vist frem for offentligheden, havde haft en fortilværelse som tankefoster, næret af den ansete realskolebestyrer David Kjærum i Lundby. I denne stationsby, centralt beliggende i forhold til det gamle Præstø Amts 3 købstæder, kunne der ligge et gymnasium, der dækkede et behov for videregående undervisning i et amt, som nok havde flere realskoler, men ikke gav andre muligheder for at tage studentereksamen end at søge optagelse på kostskoler. Af dem var den nærmeste, Herlufsholm, kun for drenge. For piger var studenterhuen næsten kun et drømmesyn.

Der var mærkeligt nok en vis gunstig stemning på egnen for Kjærums gymnasietanke. Men man kunne udtrykke sig i et af datidens populære revyrefræner: »Han har min sympati, men han har ikke noget at ha' den i«. Lokalespørgsmålet var nemlig den første vanskelighed, der skulle overvindes. Kjærums egen realskole kunne ikke slå til. Nok rådede han over gode økonomiske midler; men i de krisetider, Danmark som andre lande gennemlevede i årene omkring 1930, var staten ikke tilbøjelig til at oprette en ny institution, ligesom kommunen var afvisende.

Så skete det, at den, der skulle hjælpes, selv blev hjælperen ved et modigt initiativ. Vordingborg Seminarium kom ud i en krise, da dets ejer og forstander i 1935 på grund af alder ønskede at afhænde institutionen, som nu blev midtpunkt i stridbare forhandlinger om seminariets fremtid. Knuden blev løst ved, at Kjærum på kommunens tilskyndelse købte seminariets bygninger i samarbejde med seminarielærer Niels Jul, som også kunne bidrage til købet, takket være indtægterne af en i sin tid meget benyttet geografi for folkeskolen. Ordningen blev, at Kjærum og Jul, der blev forstander, kom til at stå som ejere og arbejdsgivere på seminariet, hvor der nu, med støtte fra kommunen, indrettedes lokaler også til et artiumkursus, som kunne nyde godt af de samlinger og faglokaler, der forefandtes.

Efter at lokaleproblemet var klaret, kom spørgsmålet om lærerkræfter. Da seminariet på dette område havde slået revner, skulle de to allierede, Kjærum og Jul, ansætte lærere til undervisning såvel på kursus som på lærerskolen.

*Realskolebestyrer
David Kjærum*

Kjærum måtte forlange, at der blev knyttet cand.mag.'er til det fælles foretagende, hvad næppe var Niels Juls livret. Erhvervelsen af sådanne lærere var, trods tilbud om beskedne og usikre vilkår som timelærere, en langt lettere opgave end at skaffe bygninger.

De økonomiske kriser havde skabt arbejdsløshed på mange områder, også blandt de universitetsuddannede. En annonce som: »cand.jur. med cykel søger arbejde« var ikke ment som en morsomhed. I en studentervise fra slutningen af 1920'erne hedder det: »stud.magerne det er de sære som studerer for engang at dø i nød og fattigdom«, en profeti, som i vore dage er betydeligt mere dystert. For eventuelle fremtidige adjunkter var udsigterne forværret ved, at en spareregering (den slags er ikke noget nyt) havde krævet det pligtige ugentlige timetal forhøjet fra 24 til 27, hvorefter de eksisterende gymnasier foreløbig opsugede ledige timer.

I fællesskab søgte Jul-Kjærums-alliancen efter lærerkræfter, der dækkede både seminariets og kursus' behov, idet dog den unge cand. mag. P. Mikkelsen ved siden af sine seminarietimer påtog sig fagene historie og tysk. Efter at en af de nyantagne, Jens Simon, var blevet udpeget til at lede artiumundervisningen, blev han for eftertiden selv ansætter i samråd med de to ejere. Han havde været knyttet til Akademisk Kursus i Skindergade og havde (med rette eller urette) den opfattelse, at kursusundervisere på grund af den knappe tid (to års forberedelse til studentereksamen) var hurtigere og mere effektivt koncentrerede i timerne end andre.

Som rimeligt var, måtte medarbejderne hentes blandt arbejdsløse eller blandt kursislærere. Med særlig hensyntagen til Simons kursuskolleger blev den sidste kategori så dominerende, at man med nogen overdrivelse ud fra elevens og lærers proveniens kunne kalde det nyoprettede kursus en Lundby-Skindergade-krydsning.

Hermed er vi nået til den tredje begyndervanskelighed, og den viste sig overraskende nok, når man tænker på det store opland, at være det lille elevtal, der meldte sig til kursus, som gik i gang med i alt 15, fordelte på en sproglig og fåtallig matematisk linje, som hurtigt gik ind, da den ene elev gik ud, den anden om.

Både Næstved og Præstøegnen leverede elever. Årsagerne til den ringe tilslutning skal man nok ikke så meget søge i udgifterne til skolepenge, bøger og transport som i manglende gymnasietradition. Det ville jo være tilsvarende svært at drive en tankstation i en egn, hvis befolkning stadig foretrak hestekøretøjer for motorkørsel. Mere alvorlig var nok en almindelig skepsis og usikkerhed angående det nye kursus' fremtid. Bagklog kan man nu i 80'erne henvise til et dimittental på over 150 til trods for, at oplandet mod nord efter oprettelsen af Næstved Gymnasium blev beskåret og kontingentet fra Præstøområdet af trafikale grunde søgte mod vest. Til gengæld bringer busser nu elever fra Møn til Vordingborg Gymnasium.

Trods tilskud fra kommunen stod ejeren og lederen af kursus med en vaklende økonomi, som et næsten frugtesløst forsøg på at udvide med et kostskoletilbud ikke kunne afhjælpe. Håbet om, at et treårigt forløb på grundlag af real- eller præliminæreksamen blev anerkendt af staten som understøttelsesberettiget gymnasium, så dette reklamebestemte navn svarede til virkeligheden, det håb brast. I undervisningsinspektionen ville man se tiden an: et hold ført op til studentereksamen med tilfredsstillende resultat og i øvrigt – hvad ingenlunde var en selvfølge – godkendelse af kursus fra diverse faginspektørers side udgjorde myndighedernes væsentlige krav.

Imidlertid var det lille artiumkursus med dets 5 timelærere, hvoraf en var den pædagogisk ansvarlige leder, installeret i seminariets gamle gul-hvide

bygning, hvor Kjærum havde sikret beskeden plads for kursisterne med ret til at bruge de eksisterende faglokaler og bibliotek med dertil hørende samlinger, alt i samme palæagtige bygning. Den rummede meget og kunne sammen med omgivelserne nok omkring 1936 give en besøgende indtryk af en mangfoldighed af tilbud, der kan sammenlignes med en orientalsk bazar. Øverst i hovedbygningen lå sløjdsalen. Her havde Niels Jul ladet fremstille skabe med glasdøre til biblioteket. På 1. sal kunne man i festsalen, der med sin udsmykning mindede om seminariets tilknytning til det grundtvigske højskolemiljø, høre foredrag af fremtrædende repræsentanter for åndslivet som den lokale overlæge Hjalmar Helweg, eller opleve koncerter og fester. I stueetagen var der morgensang, inden eleverne fordelte sig på de tilstødende lokaler. Kælderen blev beboet af pedelfamiliens 4 personer. Endelig kunne den trætte besøgende på visse tider forfriske sig i den offentligt tilgængelige badeanstalt (med dampbad) i kælderen, hvor man kunne mødes med en afdeling soldater.

Den nyere kvadratiske bygning, opført i gullige mursten, som øvelsesskole for seminariet, rummede stadig børneklasser, men nu også på 1. sal seminarielevernes klasselokaler. En tredie skoleform i samme bygning var forberedelsesklassen (præparandklassen), der tog mod dem, der uden nogen eksamen meldte sig som vordende seminarielever og folkeskolelærere in spe. Her optoges unge mennesker, når som helst de meldte sig i løbet af skoleåret, sådan at der i begyndelsen var ganske få. Underviserne lønnedes kun af elevernes erlagte skolepenge. Efter en måned delte man provenuet, ikke i porten, men på Juls kontor, beregnet efter de læste timer og forholdstal. Man kan ikke nævne timelønnen uden at blive beskyldt for at lyve.

I omtalte bygning fandtes på den tid desuden et ikke mere eksisterende rum, der var fælles lærerværelse. Herfra kiggede man ned på den nyopførte forstanderbolig. Nær ved lå (og ligger) gymnastiksalen, hvor ikke så sjældent baller og andre fester blev holdt. I samme sal kunne den besøgende finde Vordingborgs første badmintonnet. Lige overfor var der lejlighed til tennis (hvor nu en gymnastiksal ligger), men så måtte man klare sig uden net. Der var kort sagt for de få kursuselever adskillige adspredelser at deltage i – og så risikoen for at falde i gårdspladsens guldfiskedam.

I Hvidebo, før forstanderbolig, lige over for den påbegyndte stationsbygning, boede nu cand.mag. Jens Simon, kursusleder og timelærer. Sammen med den livlige og tapre fru Erna holdt han pensionat for nogle få kvindelige seminarielever og en af kursuslærerne. For Simonfamilien, der omfattede to småpiger, var fremtiden ikke betryggende. Hans opgave var, sekunderet af Kjærum, at konsolidere det lille kursus. Som smidig forhandler med ministeriets embedsmænd og med ledere i amt og kommune øgede han tilliden til og mindskede modstanden mod et kommende gymnasium. Spekulationer angå-

De første årgange

ende fordeling af og rokering med de til rådighed værende brikker (timer og lærere) krævede hensyntagen til seminariets behov. Først for det tredje skoleår kunne der skraves timer sammen nok til en hel lærerstilling (til O. Skouby) ved artiumforberedelsen. Mismodet, der kunne gribe Simon, havde sin kontrast i fru Ernas munterhed.

Næppe nogen ventede, at sammenkoblingen af seminarium og »gymnasium« skulle vare ved. Måske måtte opkomlingen køres ud på et sidespor og der skrotes op. Hjælpen måtte komme udefra. Undervisningsinspektør Højbjerg Christensen kunne acceptere det helt usædvanlige, at en mand uden at have været ansat ved et gymnasium blev udnævnt til rektor for et sådant. Amtmand Toft, formand for amtets skoleråd, var meget positivt stemt, men helt afgørende blev det, at byrådet og navnlig borgmester Lohff Rasmussen trods den forsigtighed, der er en borgmesterdyd, ligesom andre viste så megen anerkendelse af det arbejde, der var gjort på kursus, og så megen forståelse for byens behov, at byrådet 16. december 1937 vedtog at oprette Vordingborg Gymnasium. Det skulle ske ved køb af de to seminariebygninger og overflytning af den kommunale mellem- og realskole fra Algade, hvor den gav plads for politi og bibliotek, til Næstvedvej, hvor den – det var underforstået – kom under ledelse af rektor Jens Simon. Det var utvivlsomt klogt og

forudseende, at bystyret overvandt betænkeligheder, der skyldtes den almindelige krise og lokal usikkerhed angående virkningerne af Storstrømsbroens færdiggørelse (sept. 37), der nok, som det viste sig, kunne efterlade arbejdsløse til den sociale forsyning. Modsat havde indlemmelsen af det såkaldte landsogn i bykommunen givet en økonomisk stabilisering.

I undervisningsinspektionen havde Simon opnået den imødekommelse, at de 9 kursister, pionererne, ved en i øvrigt enerverende studentereksamen juni 38 blev eksamineret af egne lærere. Den følgende vinter kom ministeriets godkendelse, gymnasiet med fuld dimissionsret var i gang. Adskillelsen fra seminariet betød deling af kursuslærerne. Kun P. Mikkelsen blev ved dette. De andre plus nye kolleger søgte ansættelse som adjunkter i kommunens tjeneste. Med Kjærum opretholdt Simon et nært venskab. Med seminariet havde man gennem mange år et godt naboskab, der foruden fælles sportsplads og gymnastiksale hjalp gymnasiet med lokaler, især under krigen, med udlån af festsal og lærere i gymnastik og biologi.

På en mindrebedrevet realskole med ufuldkomne samlinger kunne det i sin tid hændes, at en fysiktime afsluttedes med den erklæring fra læreren: »Hvis forsøget var lykkedes, ville vi have set, at...«. Simon, der selv var en fremragende fysiklærer og indrettede et fremragende apparatur, måtte hverken i fysiklokalet eller på lederpladsen nøjes med en sådan trøst. Eksperimentet var lykkedes.

Ringens sluttes

Den treårige symbiose af seminarium og studenterkursus havde med modsat fortegn en parallel i 1882, da 5 lærere, fortrinsvis teologiske kandidater, ved den »højere realskole«, som på Kirketorvet havde erstattet den i 1846 nedlagte »lærde skole«, begyndte vistnok med én elev, et kursus til lærereksamen. På dette sted fremspirede af denne kim det nu så kendte Vordingborg (stats)Seminarium. Godt et halvt århundrede senere blev det den grobund, hvor latin-skolens sene efterkommer voksede frem som Vordingborg Gymnasium. Også her var det 5 lærere, der forbandt gammelt med nyt, idet de med tilknytning til seminariet underviste på kursus til studentereksamen.

Sammensmeltning

Mellem- og realskolen blev med sine 10 klasser langt den talstærkeste grundstamme i gymnasiet og stillede betydelige lokalekrav. Foruden at købe de to bygninger af Kjærum-Jul konsortiet måtte kommunen bygge gymnastiksal og

lade alle æstetiske krav fare ved ombygninger i den gamle bygning, der for at svare til gymnastiksalen blev hvidkalket på facaden. (I 1985 er det omvendt!) Især gik det ud over den gamle fest- og foredragssal, der omdannedes til to undervisningslokaler. Et oprindeligt meget beskedent lærerværelse fungerede dels som sådant, dels som anneks for fysiklokalet. Senere brutale ombygninger, der skete af sikkerhedsgrunde, er nu, mange år senere, udslettet af det ingeniørfirma, der har overtaget dette fremragende palæ og ladet det genopstå som byens smukkeste bygning. Inden for de omdannede rammer forenedes de frivilligt overflyttede realskolelærere med de nyudnævnte adjunkter. Gensidig anerkendelse, herunder respekten for de tilkomnes absolutte overlegenhed i undervisningen af de yngste årgange, blev grundlaget for et fortrinligt samarbejde og venskab. Det var karakteristisk, at de tre første lærerrådsformænd, der tilsammen dækkede en lang årrække, tilhørte kategorien »andre faste lærere«, selv om deres majoritet efterhånden blev et lille mindretal. Der blev en enhed af gymnasielærere.

Også for elever frembød sig en helhed: de kunne få et 7-8 årigt ubrudt skoleforløb. Det var udefra kommende bestemmelser, der skrællede mellem skolen og senere realafdelingen fra. Den sidste realklasse forsvandt 1975, og den sidste af de gamle realskolefolk, Jens K. Knudsen, gik på ventepenge.

Byen og gymnasiet

Ved en lille højtidelighed i forbindelse med overtagelsen og igangsættelsen af gymnasiet udtrykte Lohff Rasmussen det håb, at lærerne ville tage del i byens liv. I den brave borgmesters baghoved lå måske den tanke, at de som skatteydere med forventet bopæl i kommunen måtte bidrage til byens trivsel. Det ønske blev naturligvis lovlydigt opfyldt. Men den egentlige forventning om aktivitet i byens foreninger og institutioner appellerede til frivillig indsats, ofte uforenelig med det arbejde, der krævedes på skolen de 6 ugedage og hjemme ofte 7. Alligevel har gymnasiets lærere været med i mangt og meget, for eksempel som deltagere i den såkaldte borgervagt, der som byens eneste politi den sidste krigsvinter patruljerede om natten. Aldrig siden har der været så stille om natten overalt i byen. I adskillige af byens råd, organisationer og foreninger har gymnasiefolk været med, selv om det nok er en undtagelse at en har kunnet sammenregne formandstid i foreninger til 30 år.

Ganske selvfølgelig kom gymnasiet med byens eneste mellem- og realskole i kontakt med mange hjem. Den i sin tid ofte omtalte og af nogle forkætrede optagelsesprøve til 1. mellem foregik i marts, dels som en skriftlig prøve på barnets egen skole, dels – hvis det skriftlige ikke kvalificerede tilstrækkeligt – en mundtlig på gymnasiet, også den kun i dansk og regning. I virkeligheden var det en tidlig erhvervsvejledning, der ikke skelnede så meget mellem kloge og mindre kloge som mellem dem, der egnede sig til boglig uddannelse, og de mere praktisk indstillede. De piger og drenge, der mødte op sammen med deres lærer, tog normalt sagen som en adspredelse fra det daglige, næsten en fridag. Hertil bidrog Simon ved at snakke muntert med de eventuelle rekrutter, hvad dog ikke kunne forhindre nervøsitet hos forældre og andre. De optagne blev under navnet putter undervist resten af skoleåret ca. 4 timer daglig. Realeksamen åbnede adgang for mange til stillinger i byens kontorer, banker og forretninger, hvorefter de i handelsskolen kunne mødes med nogle af lærerne fra Vordingborg Gymnasium.

Rektoren selv viste initiativ også uden for skolen. I besættelsestiden organiserede han den såkaldte alsang, der som regel foregik under åben himmel og uden værnemagtens indgriben. »Vi demonstrerer ikke mod, men for noget«, var hans ord. Han blev ganske naturligt formand for foreningen Norden, da en lokalafdeling oprettedes i Vordingborg i efteråret 1944. Fra bystyret fik han støtte til stiftelsen af en legatforening for gymnasiet. Denne stadig fungerende forening havde til formål at tjene samfundet ved at skaffe det særlig veluddannede borgere, (det var et behov dengang), og at hjælpe dygtige dimittender på vej mod et studium.

I fælleslærerrådet deltog gymnasielærerne både flittigt og pligtskyldigt og havde hermed føling med det øvrige skolevæsen. Det samme var tilfældet med

gymnasiets repræsentation i skolekommissionen. Alt i alt blev gymnasiet et ikke uvæsentligt led i byens hverdag. At det ikke, når alle indtægter og udgifter blev taget i betragtning, var en underskudsforretning, er da også blevet indrømmet fra kompetent side.

En skole uden konflikter

Det i august 1938 fuldt udbyggede gymnasium var nok en vældig udvidelse, men også en direkte fortsættelse, nu med ca. 300 elever, af kursus. Rammerne var de samme, men den nyere kvadratiske gullige bygning rummede nu som centrum næsten alle klasselokaler og kontoret, mens den gamle i hovedsagen omfattede faglokaler.

Noget ideologisk grundlag lå der ikke for oprettelsen af det gymnasium, som Simon ledede. Som han sagde i sin programerklæring i 35, skulle undervisningen være alment udviklende og arbejdet fremme elevernes selvstændighed. Man kan måske bag disse almindelige vendinger skimte et mål, som Simon i de følgende år havde for øje. Påvirket af den beundrede kollega på Akademisk Kursus, Hal Koch, så han i det urolige Europa med dets skarpe ensretninger en fare for folkestyret og den personlige frihed. Demokratiet måtte, også ifølge den berømte Thomas Mazaryk, czekernes leder, forstås som samtale. Hverken den umiddelbare hjertelighed eller den formelle værdighed var Simons sag, men i samtale, såvel den skæmtsomme snak som den dialektiske drøftelse, var han mester. Skarpe meninger blev, hvis de overhovedet forekom hos ham, sløret af spøg eller ironi. Han kom med lethed på talefod med en elev (uanset dennes alder), med en lærer eller med undervisningsinspektøren. Man kunne tale sig til rette. Rektor appellerede til forståelsen. Ingen kontroverser gav anledning til konflikt. Selv i krigsårene, den tid da garnisonsbyens gadestøj ikke skyldtes bilmotorer, men jernbeslåede støvlehæle, var gymnasiet et forholdsvis fredeligt sted. Sammenholdet forstærkedes, og ordet var frit. Ikke helt uden grund havde besættelsesmagten visse mistanker, men bortset fra nogle kortvarige interneringer og senere beslaglæggelse af lokaler, som seminariet hjælpsomt bødede på, da hovedbygningen sidste krigsvinter blev flygtningehjem, slap gymnasiet for indgreb og kunne fortsætte det daglige arbejde. Der lå en smuk tanke bag den skik i krigens tid, at Simon sammen med beviset for bestået studentereksamen udleverede et eksemplar af Grundloven. Trods ydre vanskeligheder blev Vordingborg Gymnasium, hvis leder selv engang havde leget med tanken om en matematisk doktordisputats og ikke glemte, at kimen til forskning ligger i undren over et eller andet, som de fleste lader uænset, et hjemsted for faglig indsigt og perspektiver, der strækker sig langt ud over den materielle hverdag.

Spændinger

I sommerferien 1950 kom Simons pludselige død som et sørgeligt brud på en næsten idyllisk udvikling. Inspektør T. Bechmann Jensen konstitueredes og afløstes i februar af den nye rektor Sv. Falsig Pedersen, der modtoges med velvilje af lærerkollegiet. Overgangen fra det strenge regime på den private drengeskole Stenhus til det friere kommunale gymnasium med byråd og skolekommission som lokale foresatte kunne nok, viste det sig efterhånden, berede vanskeligheder ved siden af den ingenlunde lette opgave at følge i forgængerens spor. Det var et tilfælde af to inkommensurable størrelser.

Med iver og til tider voldsom energi tog den nye rektor fat på de foreliggende arbejdsopgaver, hvoraf den vanskeligste – paradoksalt nok – beroede på skolens trivsel. De børnerige krigsår begyndte snart at gøre sig gældende ved væksten af mellemklasserne, byens eneste, der blev tresporede og bragte det samlede elevtal op på 535 i 1958, en i hvert fald foreløbig kulmination. Pladsmangelen gav spændinger af forskellig art. Et gammelt, men vagt tilsagn fra kommunen om gymnasiebyggeri blev aktualiseret ved pladsmangelen. Lån af lokale i Teknisk Skole var ikke nok. Især faglokaler og toiletter savnedes. Kommunen valgte frem for at bygge nyt at udvide det bestående oventil: tagetagen blev ombygget til 6 ret små klasseværelser med en gitterindhegnet rundgang udenom ligesom på 1. sal. Til gengæld for indåndingen af den beklumrede luft oppe under skråvæggene, fik lærerne, især sprogunderviserne, i frikvartererne en sund motion ved bevægelse i det vertikale plan fra og til lærerværelset i stuen. Senere var det væksten i g'klasserne med deres gren-delinger, der sprængte rammerne og førte til en nødløsning: pavillonen, hvis gode lokaler bødede på de bristede illusioner om byggeri af et moderne gymnasium. I den gamle bygning indrettedes bl.a. i kælderen flere faglokaler, men på den baggrund, at huset havde fået det ildeklingende prædikat: saneringsmoden. Borgmester (Holger Jensen) og rektor tilhørte en generation, der var vokset op med sparsommelighed for øje, så et kunne de i hvert fald enes om: at spare. Kommunen lod nybyggeri af gymnasium forsvinde som et luftsyn ud af horisonten. I den interne atmosfære kunne derfor mærkes visse spændinger.

Elevråd blev i 1965 fast institution. Om beføjelserne var der ikke enighed. Et spændt forhold mellem rektor og elevrepræsentation måtte til tider konstateres. Spændingen mellem nyt og gammelt kendes fra ungdomsoprøret, ændringer i kønsmoral og den teknologiske ind- og ilmarch, der varslede om nye tider også på Vordingborg Gymnasium, hvor f.eks. anskaffelse af en fotokopieringsmaskine afsluttede en heftig debat om behovet for sligt. Inden længe steg forbruget af papir voldsomt. I lærerrådet førtes mange debatter, der viste, at der mellem lærerkollegium og rektor nok var enighed om målet (de

bedst mulige tilstande på Vordingborg Gymnasium), men ikke om midler og metoder.

Efter næsten 20 års rektorgerning forlod Falsig Pedersen i september 71 det gymnasium, som havde stået hans hjerte nær, men også beredt ham genvordigheder. Bag den stive holdning som overordnet embedsmand mærkedes på tomandshånd og i hans hjem en frigjorthed som hos en skuespiller, der har lagt masken og bare er sig selv.

Åbninger

Naturligvis kan et gymnasium ikke leve sit eget liv uden at forsumpe som en indsø uden tilløb af frisk vand. Havde der været en svag tendens til i beskedenhed at føre en såvidt mulig lukket tilværelse, blev 70'erne en åbnings tid.

Den nye rektor, Hans Bang, der tiltrådte august 72, efter at stillingen i omtrent et skoleår var blevet passet ved konstitution (af Aage Christiansen), kom i pagt med en ny tid og samtidig med ærbødighed for det bestående Vordingborg Gymnasium. Gennem størst muligt fællesskab skulle alle (elever og lærere) trives i et tillidsforhold, der markeredes ved at »du« erstattede »De«.

En fornyelse var samtidig indførelsen af faget spansk, der trods langvarig forsøgsordning af Merete Knudsen blev gjort til et meget velanskrevet fag. Især i dette fag, men også i mange andre, fik skolen nu regelmæssige lærerkandidater, hvad tidligere kun var sket undtagelsesvis. Helt væsentlige forandringer, som også gav en mere åben front, indtrådte ved det kommunale gymnasiums overgang til amtet 1. marts 1973, en overførelse, der gjaldt alle de kommunale skoler af denne art. Bygningerne solgtes til amtet, og spørgsmålet om nybyggeri, som væksten af g-klasserne og udvidelsen med HF-afdeling gjorde yderligere påkrævet, afgjordes positivt af amtet. Mange drøftelser, ikke af stedet, for den tidligere eksercerplads var forlængst udpeget, men om arkitektur og rumbehov, var foregået både internt på gymnasiet og eksternt med amt, kommune og handelsskole, inden resultatet i aug. 1980 præsenteredes som Vordingborg Uddannelsescenter, V.U.C., der på et vidtstrakt område rummer handelsskole og stort moderne teater foruden Vordingborg Gymnasium, der udgør hovedparten. Medens forgængerer på Næstvedvej som regel blev låst af midt på eftermiddagen, er der på VUC på Chr. Richardtvej åben adgang dag og aften for dem, der søger teatret, sports-hallen, kantinen eller en mødesal.

To forskydninger i elevkontingentet har fundet sted: geografisk ved at Møn og i nogen grad Nordfalster er blevet opland på grundlag af brobygninger og bustrafik, aldersmæssigt ved oprettelsen af tosporet HF-undervisning. Denne

udvidelse, der lå rektor Bang varmt på sinde, har stadig haft god tilslutning. Gennemsnitsalderen på HF ligger betydeligt højere end i de afskaffede realklasser. Det samlede elevtal, der som tidevand har skiftet mellem ebbe og flod, nåede hen mod midten af 80'erne at passere 600, hvorefter en nedtur synes at være begyndt.

Det, der under usikre og særprægede forhold begyndte som et lille gymnasium i det frodige, ret konturløse Sydsjælland med den venlige befolkning i by og på land, havde en lidt særpræget udvikling. Ved siden af tidligere nævnte særlige vilkår har i de første år den ret lille aldersforskel mellem lærere og elever og kvindekvænnets stadige majoritet blandt sidstnævnte sat sig spor. Selv om der ved Vordingborg Gymnasium er udviklet en række normale traditioner og skikke, varige såvel som kortlivede, har der helt op til de senere år været en tilbøjelighed til at være, på godt og ondt, sig selv nok. Med en rektor, der har kontakt til hele gymnasieverdenen, med fællesskabet med amtets andre skoler af samme slags og flyttet til et autoriseret moderne bygningskompleks er Vordingborg Gymnasium rykket et skridt fra det særlige mod det ordinære, altså en åbning mod det store fællesskab, som også tilsigtes i stadig nærmere samarbejde mellem gymnasielærernes organisationer og mellem elevforeninger. Således optaget i familien deler Vordingborg Gymnasium helt skæbne med andre gymnasier.

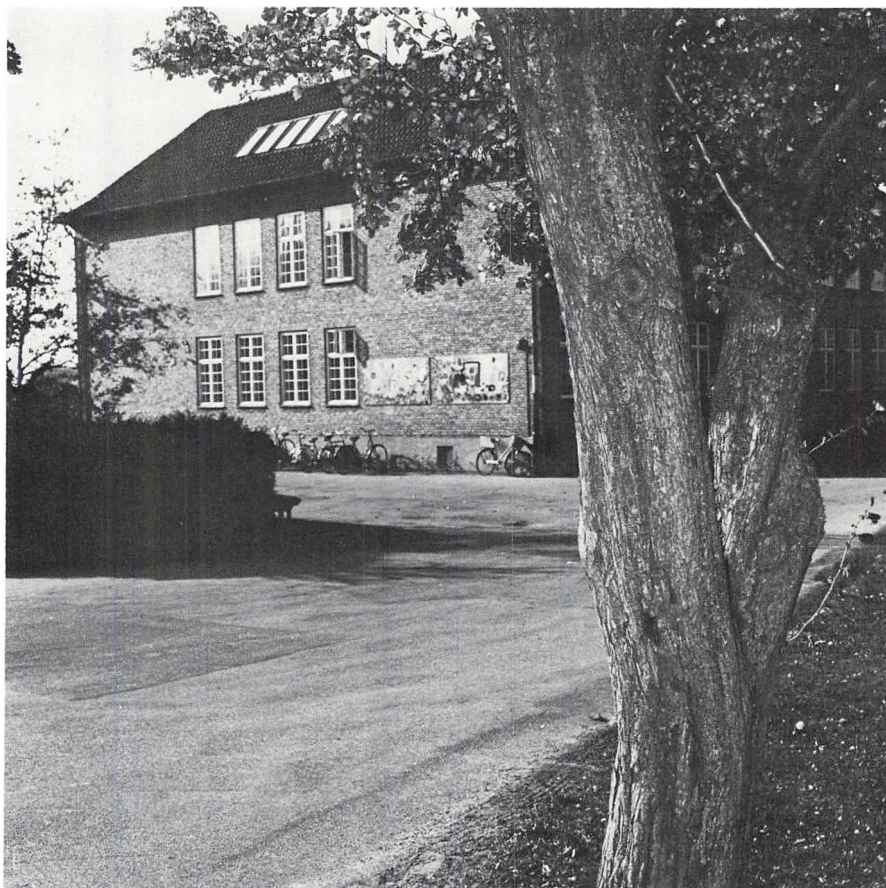
Kontinuitet?

En skole, hvis tilholdssted to gange er blevet solgt med dertil hørende forandringer; en skole, som har haft tre i ordets fulde betydning forskellige rektorer (med mellemspil af konstitutionen), kan den bevare sin identitet? Er det kun navnet, der er fastholdt? Hvis man hertil føjer udefra kommende påvirkninger eller bare tænker på tekniske indvirkninger gennem de sidste 50 år, f.eks. inden for den skriftlige opgave: blækhus med elastikpen, fyldepen, kuglepen, lommeregner, skrivemaskine frem til datamater, så synes svaret at blive negativt. Inden man afvisende ryster på hovedet og konstaterer, at sammenhængen er brudt, bør man dog bruge nævnte legemsdel til nogle overvejelser. Ingen har både villet og kunnet bryde det bånd, som består i, at hvert år et mindretal optages i og opsuges af et herskende flertal af elever eller lærere, hvem de nok kan bringe værdifulde impulser. Sådan modtager en sø frisk vand fra sine tilløb og afgiver et eller andet gennem afløb; kun ved indtørring eller opfyldning forsvinder den for det geodætiske kort. Et æbletræ kan med held beklippes og beskæres, kan gødes og plejes på forskellige måder, kan få indpodet en eller flere andre sorter, og det kan endog flyttes til et bedre voksested. Men det forbliver det samme træ med samme frugt.

Der har i det foregående været antydnet en særlig atmosfære ved det nu 50 årige Vordingborg Gymnasium. Mange vil måske henvise sådan forestilling til uvedkommende fantasi. Men de, der vil vedgå arv og gæld, kan henvise til en digter, der anså det for sundt at forstå sin oprindelse og om sin barndom i det sydsjællandske skrev:

Min Far var ud af Herreblod,
min Mor en Sjællands Datter.
Kend Rod din Top! Kend Top din Rod!
Så strutter Akset atter.

Den gule bygning

Med herreblod kan vi i denne sammenhæng tænkte på den ret upåagtede erkendelse af sandheden man igennem skolens fag når ind til, uden hensyn til materielle fordele.

Små glimt med års mellemrum.

Udkast til en drejebog for en umulig film

Fodboldkamp på seminariets bane. Elever contra et hold af lærere fra kursus og seminarium i mærkelige påklædninger. Det ungdommelige publikum i høj stemning. Dommeren er på cykel, hvis klokke fungerer som fløjte. Det er

Jens Simon, hvis kendelser viser en selv for ham usædvanlig ringeagt for regulativer. Resultatet udtrykt i målfordelingen derfor ganske upålideligt.

Skolegården. Frikvarter. Mellem den bevoksede firkantede sænkning, cykelskurene og fiskedammen et mylder af legende, spadserende eller diskuterende ungdom. På et vink af gårdvagten slås der på klokken ved indgangen. Gennem denne ene dør sluses mere end 200 personer. Lidt efter travle lærerfordtrin mellem de to bygninger.

Luftalarm i skoletiden. Alle presses ind i hovedbygningens kælderrum. Luften er trykket, stemningen er det ikke, for det er venner, der summer højt over Smålandsfarvandet. Desuden slipper man for en time, måske for resten af skoledagen! En langsomt hendørende sirenetone, skolen bliver som en åbnet myretue.

Vordingborghallen. Skriftlige prøver. Ved bordene sidder enkeltvis eller to sammen elever spredt over hele gulvet. Nogle arbejder målbevidst og rastløst, andre stirrer spekulativt frem for sig eller kigger sig hjælpeløst omkring. Et behørigt antal lærere vimser tjenstivrigt rundt med diverse papirer eller ledsager, med hensyntagen til kønnet, de toilettrængende ud af salen.

Skolegården. Sidste skoledag for 3. g, der ankommer med megen ståhej midt på formiddagen. Opfindsomhed i kappestrid med forgængerne i forklædning og i prøver eller prøvelser, lærerne inddrages i. Rektorale bestræbelser for senere at genskabe hverdagen har folkestemningen imod sig.

Kl. 8. Morgensang i aulaen. Eleverne fordelte på 3 planer, på 1. og 2. sal grupperede op mod rækværket, eller diskret tilbagetrukne med en lærebog i stedet for højskolesangbogen i den tætte trængsel. Ved klaveret en musikalsk elev (eller lærer), nær ved forsangeren. Enkelte af hans kolleger tager opstilling uden for lærerværelsets dør. Når sangen forstummer (det behøver ikke at være en brat overgang) et øjeblik forventningsfuld stilhed: har rektor en eller anden opmuntrende besked?

Lærerværelset. Genkendes let som forhenværende klasselokale. Bagvæggen dækket fra gulv til loft af håndbøger. Et gammelt hvidmalet standur synes at markere, at her står tiden stille. Hele midterpladsen er optaget af et langt bord med plads til omtrent 20.

1. Det lange frikvarter. Trængsel ved døren ind til et minimalt køkken. Man zigzagger sig ind og tilbage med den varme nescafé. Stemningen er munter som mellem klassekammerater. Ingen rektor til stede. Både latter og cigaretrøg bølger omkring Ejnar Hermansen. Sidste undrende replikker: »Har det ringet?«

2. Lærerrådsmøde. Deltagerne på deres sædvanlige pladser langs bordet. For den ene ende sidder rektor Falsig Pedersen, for den anden formanden, lektor Hermansen. Ved et bord for sig rådets sekretær, hvis kuglepen fylder sider i protokollen, mens man arbejder sig gennem dagsordenens punkter. Andre har kaffekop eller avis foran sig. Formaliteterne overholdes. Mange er De's og henvendelser indledes med: hr. x, fru y, frk. z har ordet. Forhandlingerne trækker ud. Nok er der et fælles mål: elever og skoles tarv og trivsel. Men om midlerne kan der være strid. Som en verbal toreador af sværøvægtsklassen sætter Hermansen sine angreb ind på modpartens ømme steder. Til sidst opbrud med ordene: »Kl. er 17. Mødet genoptages i morgen kl. 14.«

Skolegården. Hen på eftermiddagen. Pedel Viggo Christoffersen (Stoffer) er stedets eneherker, iført arbejdskittel, med kost og skovl som regalia. Ved siden troner den hjemmelavede transportvogn, hvis cykelhjul er stillet i bero.

Forkontoret i pavillonen. Med telefon, skrivemaskine, kaffekop og cigaret sidder den dygtige og afholdte Lore Thrønner. Hun har fingeren på skolens puls, mens informationer, skriftlige som mundtlige, strømmer ud og ind. Til opbevaring ligger forsømmelsessedler, karakterbøger, regninger, kopier af breve, ankomsten og afgående post.

Vordingborg Gymnasium i VUC. Ind under de geometrisk kantede mørke tagkonstruktioner, der omgives af grønne marker, ind i automatisk stabiliseret varme og lys. Numeringer hjælper til orientering i labyrintens lange gange og rum af alle størrelser. Hvad man på Næstvedvej drømte om (hyggelige kroge, garderober, cafeteria, toiletter og kort sagt plads) er her den skinbarlige hverdag.

Sidste glimt: en vision

To rullende fortove ved siden af hinanden glider forbi i samme retning, det forreste hurtigt, det andet langsomt. Til begge sider er der mørke, Midtvejs på forreste bane passerer flokke af børn og unge mennesker, flere piger end drenge. I flok eller parvis, efterhånden mest i tætte grupper retter de forventningsfuldt blikket fremefter, de senere dog også betænkeligt tilbage eller til siden. Alle forsvinder ud af spotlight, så konturerne udviskes i mørket.

På den anden bane ses, også i profil, enkelte voksne eller ældre glide forbi, parvis eller en ad gangen. Blikket følger rækken ved siden af med glæde eller bekymring, men indimellem ser de sig om eller kigger tilbage, inden også de glider ind i mørket. De næste 50 år ruller frem.

Aage Christensen, studielektor ved Vordingborg Gymnasium 1935-1978

Jens Simon

Lejlighedsvis har jeg hævdet i spøg over for rektor Jens Simon, at det egentlig var mig, der fik ham ansat i Vordingborg. Til grund for denne letfærdige påstand ligger følgende.

En forårsdag i 1935 var jeg i Lundby for at tale med skolebestyrer D. Kjærum (»David Skolemester«) i henhold til en annonce, der efterlyste folk med interesse for gymnasie- og seminarieundervisning. Kjærum var den egentlige motor i planerne om oprettelse af et studenterkursus i tilknytning til Vordingborg Seminarium. Vi blev enige i løbet af få minutter, og da han fulgte mig til toget, sagde han: »Med det tog, De rejser med, kommer der en anden ansøger, en mand ved navn Jens Simon. Kender De ham?« Dertil svarede jeg ja. Plantefysiologen professor D. Müller, der var medstifter og medejer af Akademisk Kursus i Skindergade, havde skaffet mig lidt at bestille i ny og næ på A.K., og der havde jeg stiftet et ganske overfladisk bekendtskab med Simon, der var rigtig fuldtids lærer. »Kan De anbefale ham?« Dertil svarede jeg også ja, fordi Müller over for mig havde omtalt ham som en dygtighed. Senere fik jeg så at vide, at Simon var udset til kursusleder. (Jeg tiltrådte min stilling med et par års forsinkelse p.gr.a. militærtjeneste, men det er en anden historie).

Han havde haft en broget fortid. Student fra Frederiksberg Gymnasium, havde vistnok gået en kortvarig omvej ad Orlogsværftet, var rejst til USA, hvor han havde været vagabond, altnuligmand, statist i Hollywood – det var stumfilmens storhedstid – og højskolelærer i »Solvang« i Californien. Kom hjem og blev bolsjefabrikant i København. (Ved et uheld kom han til at opfinde et »karamel-bolsje«, der blev meget efterspurgt). Derefter cand.mag. med matematik som hovedfag og fysik-kemi som bifag. Underviste ved den tyske Sct. Petri Skole, hvor traf lærerinden Erna Sames (efter den græske ø Samos, hvor familien stammede fra), datter af en skoleinspektør i Darmstadt. Hun blev den fru Erna Simon, som i mange år var en kendt og populær dame i Vordingborg. Hun havde alle en sydtysk Hausfraus dyder: ærlighed, flid, sparsommelighed og godt humør. Jeg ved, hun var ham en god og trofast støtte.

Ved festligheden efter den officielle indvielse af Vordingborg Gymnasium i 1938 sad jeg på et halvsent tidspunkt ved et restaurantbord sammen med borgmester Lohff Rasmussen, begge havde vi et par glas indenbords. Og jeg sagde: »Byen må prise sig lykkelig over at have fået en rektor som Simon.« Hvortil borgmesteren svarede: »Ja vist. Men han må også prise sig lykkelig

over at være blevet rektor på den måde, som det her er sket. Ad de normale veje ville han have haft svært ved at nå til en sådan stilling.«

Hermed tænkte borgmesteren på Simons ydre fremtræden. Han var stærkt platfodet – selv sagde han, at hans fødder buede den forkerte vej ligesom gængerne på en gyngestol – hvad der gav ham en rokkende, rullende, uelegant gang. Dertil kom, i hvert fald i det daglige, en vis ligegyldighed med klædedragten. Krøllet flip og skævtsiddende slips var ingen sjældenhed. Når han kom vadende op gennem Algade, lignede han langt fra, hvad han selv kaldte »byens eneste og smukkeste rektor«.

I tidens løb blegnede hans interesse for matematikken. Engang fandt han i sine gemmer en speciale-opgave, han havde skrevet om noget avanceret geometri, og til sin forbløffelse forstod han ikke et ord af den. Til gengæld voksede hans interesse for fysikken. Selv om han aldrig blev egentlig lærd på feltet, havde han en intuitiv forståelse af problemerne. Hans ræsonnementer kunne være såre enkle, men de førte til de rigtige resultater. Og han elskede at verificere dem med forsøg, udført med skolens primitive apparatsamling. Jeg husker hans opsamling af atmosfærens ioner i faldende vanddråber, og hans omdannelse af en håndfuld metaluld til en kunstig tordensky, der endog kunne lyne.

Han skrev et par lærebøger i fysik for realklassen, og ved sin død var han midt i arbejdet med en ret stort anlagt populær fysikbog, om hvilken han havde truffet aftale med Gyldendal.

Hvor langt ud i fremtiden han tænkte ved starten af Vordingborg Studenterkursus, ved jeg ikke; han forstod også kunsten at holde mund. Og hvordan han bar sig ad med at besnakke undervisningsinspektøren dr. Højbjerg Christensen, ved jeg heller ikke. Men han fik udvirket, at kursus blev tilset af inspektionens faglige medhjælper, en dengang enestående undtagelse, der bestemt heller ikke passede alle de faglige medhjælper. Titlen rektor blev ham hurtigt tillagt af redaktørerne af de fire lokale blade, ligesom kursus også straks blev kaldt gymnasiet. Visse vittige hoveder kaldte det simonariet i modsætning til seminarieret.

Simon var naturligvis en central person i forhandlingerne om etablering af et kommunalt gymnasium ved sammenslutning af den kommunale realskole og studenterkurset. Sammensmeltningen af de to lærerkorps var forudset med en vis ængstelse, men gik forbavsende godt. Simon ledede den med psykologisk sans og tolerance, men uden god vilje fra alle sider var den nok ikke gået så temmelig glat. Her må jeg nævne med hæder en hovedperson, gymnasielærer J. Kr. Byge (»Mister«), der helt bevidst satte sin personlighed, sit humør og sin charme ind på den opgave at skabe et sammensmeltningsvenligt klima.

A propos – det var Simon, der fandt på i årsskriftet at erstatte det lidt nedladende ord mellemskolelærer, der ellers var det normalt brugte om seminariueddannede lærere ved en gymnasieskole, med ordet gymnasielærer, der hurtigt fandt almindelig anvendelse.

Sit arbejde som rektor tog Simon alvorligt uden al højtidelighed. Han afskyede »dramaer«, og foretrak en spøgeful, ofte selvironisk, form. Han »satte sig« aldrig på nogen, men kunne give en tilrettevisning en passende venlig, let og dog umisforståelig facon. Han havde menneskekundskab og intuitiv psykologisk sans. Teoretisk psykologi og psykologer havde han liden respekt for, han stolede – med rette – mere på sin egen indfølelse end på psykologisk boglærdom. Han forstod at forene loyalitet over for kollegerne med den grundsætning, han engang lod gå videre til mig: en rektor er til for at beskytte eleverne mod lærerne.

Simon var ikke den fødte taler; han kunne endda være noget stammende og famlende. Ikke desto mindre var hans dimissionstaler blandt de bedste – om de ikke simpelt hen var de bedste – jeg har hørt af den slags. Han arbejdede på talen i månedsvis, filede på sætningerne og renskrev den til sidst på maskine – sin egen, skolen ejede ikke en sådan luksus. Og så lærte han talen udenad, således at han kunne foredrage den frit uden at skulle se i manuskriptet. Det er i og for sig ikke noget enestående. Han valgte et aktuelt emne – naturligvis ikke døgnaktuelt – og loftede det op på det højst mulige plan, og belyste det åndfuldt uden et øjeblik at benytte floskulatur og deklamation. Og det var enestående.

Jens Simon var jo gennem sin kone knyttet til Tyskland, men da besættelsen kom 9. april 1940, tog han stilling lynhurtigt og uden vaklen. I løbet af sommeren blev Dansk Ungdoms Samvirke dannet med Hal Koch som kåret leder. Han og Simon var gode bekendte fra Akademisk Kursus (før han blev professor, tjente Hal Koch til det daglige brød ved at være kursuslærer). Nu opsøgte han Simon og bad ham være Ungdomssamvirkets leder i Sydsjælland. Således blev Simon en central lokal figur i den passive modstand. I en vis periode beslaglagde tyskerne nogle af vore lokaler, så vi havde dem på nært hold, og da morede vi os over at se Simon for en gangs skyld benytte sig at sit embedes værdighed og få såvel menige som officerer til at smække hælene sammen, gøre honnør og sige: »Jawohl, Hr. Oberstudiendirektor«.

29. august 1943 blev en del mennesker fra Sydsjælland og Nordfalster arresteret og interneret i Vordingborg. Fra Vordingborg Gymnasium var der tre: rektor Jens Simon, ældste adjunkt (det var før vi fik lektorer) Aksel Hempel Hansen og gymnasielærer Ole Jensen. Simon blev »verhaftet« som »Hetzer«, Hempel som »prominente Person« og Ole Jensen som »Kommun-

nistschwein«. Det så såmænd alvorligt nok ud, ingen kunne jo vide, at de forholdsvis hurtigt blev sat på fri fod igen. Men at en adjunkt kunne være en prominent person, det lo vi meget ad – bagefter altså.

Da Simon underviste på den tyske skole, var der blandt lærerne en vis dr. Wäsche, som Simon stod på en ganske god fod med. I 1941 dukkede dr. Wäsche op på Dagmarhus som stor kanon inden for efterretningsvæsenet. Når lokale folk fra den aktive modstandsbevægelse kom i klemme hos tyskerne, udsatte Simon sig for den dobbelte risiko: at opsøge dr. Wäsche på Dagmarhus for at tale arrestantens sag – og at få sin handling mistydet af sladdereren (»han er gift med en tysker, og han har sin gang på Dagmarhus«). Jeg nævner dette som eksempel på hans civilcourage og moralske rankhed.

Hvorfor var rektor Jens Simon i en så ualmindelig grad afholdt og respekteret? Han var jævn og munter, hjælpsom, betænksom og ganske usnobbet. Han kunne begå fejl, men altid kun på uvæsentlige punkter, og navnlig fordi pedantisk kontoriusseri lå ham fjernt. I de første år sled han helt alene med alt det, en rektor senere har fået kontordamer og diverse inspektorer til. Først i 1944 fik han en inspektør til hjælp.

Han var en *klog* mand, klog på sager og på mennesker. Og han var som personlighed helt igennem *ægte*.

Thorkild Bechmann Jensen, pensioneret rektor.

Timelærer ved Vordingborg Gymnasium og Studenterkursus 1936-1938.

Adjunkt ved Vordingborg Gymnasium 1938-1952.

(Konstitueret rektor 1950-1951).

Svend Falsig Pedersen

rektor 1951-72

Da jeg som grøn kandidat aftenen før min tiltræden på Vordingborg Gymnasium sad på hotel Prins Jørgen og funderede over, hvordan det mon var at begynde på gymnasiet, ringede telefonen. Jo, det var da rektor, som inviterede til aftente, så jeg ikke skulle sidde alene den første aften.

Dette var for Falsig (som han blandt de unge adjunkter hed i omtale, men ikke i tiltale) en meget karakteristisk betænksomhed over for en ung lærer. Uden persons anseelse var han altid betænksom og large, når der var hjælp behov. Og netop betænksomhed vil for mig være et meget væsentligt træk, når jeg skal beskrive Falsig.

Det måtte være svært at tage rektor Simons helt specielle tone op, så Falsigs naturlige reserverthed over for både elever og især de ældre kolleger gav allerede fra starten en del unødige samarbejdsproblemer. Små og i sig selv ganske harmløse begynderfejl blev gjort til genstand for en overfortolkning, der gjorde, at der egentlig aldrig kunne opstå et godt forhold mellem Falsig og den del af de gamle i gårde.

Det faldt Falsig svært at gå fra en populær inspektorstilling på Stenhus til en udsat rektorstilling, hvor der altid ventede konfrontationer. At dette pinte ham var åbenbart, fordi han havde meget høje mål for skolens fremtid, og derfor valgte han klogeligt i sin ansættelsespolitik at ansætte nye unge lærere, som kunne praktisere den nære elevkontakt, han som rektor mente sig afskåret fra.

Det var på et kommunalt gymnasium dengang svært for en rektor at balancere mellem elever, lærere og de folkevalgte. Vi unge lærere mærkede gerne gennem en lille stilfærdig bemærkning fra Falsig, at hvis vi navigerede som han foreslog, så kunne vi opnå det vi ønskede med vor undervisning. Han blandede sig aldrig direkte, men over for de lærere, der havde et klart sigte med undervisningen, var han aldrig unødigt restriktiv, ofte endda meget opmuntrende (hvis da ikke for mange opdagede det).

Når jeg så mange år efter skal forsøge at karakterisere Falsig i relation til 50'ernes Vordingborg Gymnasium, så var høje idealer og en indtil sagtmodighed grænsende mangel på stridbarhed hos ham medvirkende til, at mange uoverensstemmelser ikke kunne løses i stilfærdighed. Han blev ofte angrebet og ikke sjældent urimeligt hårdt, men jeg, som i en årrække var hans nærmeste medarbejder på kontoret, har faktisk aldrig hørt ham – selv i de mest

belastende situationer – tale hverken ondt eller nedsættende om kolleger eller andre mennesker. Og det er nu ikke det ringeste omdømme at efterlade sig!

Bjørn Henriksen, rektor ved Rønne Statsskole
(adjunkt ved Vordingborg Gymnasium 1952-59)

1935-1940

Indtil 1935 var det ikke let for ungdommen i Sydsjælland at komme på gymnasium. Hvis man ikke boede i tilgængeligt forhold til Haslev, betød det enten kostskoleliv eller ophold i København.

Vi var en del unge fra eller i Lundby Realskole, der – med vore forældre – hilste det velkommen, at realskolebestyrer Kjærum havde undfanget ideen til og energisk arbejdede for et stedligt gymnasium for piger og drenge. Ved seminarieforstander Juls imødekommenhed kunne et treårigt privat artiumskursus (med matematisk og nysproglig linje) få husly i Vordingborg Seminariums ledige klasseværelser fra august 1935.

Tilmeldt var en lille flok på 15 unge, fra Vordingborg, Næstved, Præstø, Lundby og det øvrige Sydsjælland. Vi kunne alle blive boende i vore hjem, men skolevejen var lang, undertiden strid, for en del af os. Vi blev i august 1935 – så at sige – fulgt til dørs af hr. Kjærum, en dør, som forstander Jul havde åbnet, ind til den palæagtige ældre seminariebygning lige bag bommene ved jernbaneoverskæringen. Her kunne vi gå i skole og sidde ved fire mahognipulte, som en tidligere seminarieforstander havde ment, at unge mennesker ville afholde sig fra at skære initialer og hjerter i.

Leder af artiumskurset var cand.mag. i matematik og fysik, Jens Simon. Uden tøven kaldte vi ham rektor Simon, og kurset kaldte vi straks Vordingborg Gymnasium. Hvad var der at betænke sig på? Sådan skulle det være!

Det første skoleår var lærerstaben meget lille. Rektor tog sig af sine fag: seminarielærer Peter Mikkelsen underviste os i historie og tysk; med fra begyndelsen var også de to cand.mag.'er: Johs. Pedersen (senere Parkum) og Aage Christiansen (af os spøgefuldt kaldet »Baby«!).

Denne lille kreds af helt unge elever og ret unge lærere fik omgående et frit, uhøjtideligt og venskabeligt samarbejde. Vi følte os alle som pionerer. Det var lysten, der drev værket. Disciplin var et unødvendigt begreb, vi blev behandlet som voksne, som fæller i en fælles sag.

Jeg var begyndt for mig selv og havde bladet i første års lærebøger. Ret forfærdet blev jeg ved at læse første linje i en bog til faget oldtidskundskab: Vreden, Gudinde, besyng, som greb Peleiden Arcilleus! – hvad skulle dog det snørklede volapyk betyde? Men snart blev en stor og vidunderlig verden åbenbaret for mig! Ikke alene Homers vinblå og sagnomspundne hav, men litteratur og historie på en ny og meget spændende måde, litteratur på frem-

medsprog, især engelsk og tysk. Alt det tørre måtte man tage med i købet, grammatik og de fag, som faldt en svært, i mit tilfælde matematik og kemi.

Megen fornøjelse havde vi af at være seminariets »adoptivbørn«! Vi blev inviteret med til seminaristernes »Spirebal«, til deres årlige teateroptræden, deres revy, koncerter og de foredrag, der blev holdt, fremragende foredrag, fx. af overlægen på Oringe, dr. med. Hjalmar Helweg og af professor Vilhelm Andersen. Kneb det for os langvejs fra at komme hjem fra sådan en aften, var der undertiden natteleje, gule ærter og flæsk i rektors hjem »Hvidebo«. Ellers overnattede vi på Missionshotellet, bag hæklede stores og palmer! I 1936 og 37 var vi med på seminarieskovtur til Melbjerg i Oreby Skov, hvor det vakte jubel at se den samlede lærerstab løbe omkap med hver et hårdkogt æg på en ske, optræde i kraftprøver to og to eller holde improviserede små foredrag over opgivne emner som »Bakkenbarternes betydning for den menneskelige tænkning« eller »Wein, Weib und Gesang«! Men også vore egne lærere, især Parkum, var rørende til at tage ud med os. Da hvidtjørnen blomstrede, klokkefrøerne kvækkede og gravgæssene rugede, cyklede vi ud på Knudshoved Odde for at opleve den skønne natur derude.

Det første år havde vi absolut ingen ekstra fag haft. Den nye klasse, der kom til i august 36, var en del større end vores. Nu kunne det blive til religionsundervisning af provst Ehrenreich, der interesserede sig dybt for Freud, til sangtimer med den elskelige organist Emborg og til gymnastik, det sidste dog uden for skoletiden efter togets afgang. Desuden blev vores lærerstab udvidet med tre andre fortræffelige cand.mag.'er, nemlig Poul Hahnemann, Olaf Skouby og T. Bechmann-Jensen. Nu fik vi ny luft under vingerne.

Bechmann-Jensen underviste i naturfag og gjorde det uhyre interessant. Navnlig blev jeg grebet af geologien, perspektiverne i jordens udviklingshistorie. I disse år var det naturligt, at den megen nye viden fik en til at vakle lidt i troen på den bibelhistoriske børnelærdom, og det talte vi åbent om med ham. Med hensyn til Bibelens skabelsesberetning mente Bechmann-Jensen, at det egentlig var utroligt, hvor god forståelse de gamle jødiske forfattere havde haft for udviklingshistorien: Siger man »tider« i stedet for »dage«, så passer deres beskrivelse forbløffende godt! – De fornuftige, kloge ord tog jeg til mig og har siden forsøgt at give dem videre ved påkommende lejligheder.

Den vinter brød den gamle Masnedsundbro sammen, jeg tror efter en påsejling, og togene fra Gåbense-Masnedø-færgen kunne ikke komme over til Sjælland. På den gamle jernbanestation i Vordingborg sad vi og ventede og ventede i timevis på, at et andet tog skulle fremskaffes for at føre os hjemad. Jeg har omtalt den lange skolevej. Sammen med min bror, der gik i Lundby

Realskole, red vi to hver morgen 4 km på vore hvide islænderheste til Lov Station, hvor vi staldede hestene ind i et gammelt svelleskur, sædvanligvis godt forsynet med hør. Men netop den dag, da broen styrtede ned, var der ingen foder. Jeg tænkte med bekymring på min sultne hest, løb hen til en bager og købte ¼ rugbrød til den. Men inden vi endelig var nået til Lov, var sulten så stærk hos os selv, at vi havde fortæret alt hestens brød!

I maj 1937 var vi og en del af næste klasse på geologitur til Bornholm, vidunderlige dage i det skønneste forårsvejr. Jeg var så heldig at finde en forstenet »megalasbis limbata«, hvorfor jeg fik en æres-øl! Geologisk og på anden vis var det en meget spændende tur, og vi havde det festligt.

Efter sommerferien var vi på flere morsomme ture. Med nogle af vore lærere var vi på spadseretur til Udby, hvor vi sad på kirkegårdens kæmpehøj og sang salmer og sange af Grundtvig – og legede »To mand frem for en enke« i krohaven. I september var vi alle – med rektor i spidsen – ude at gå på Storstrømsbroen inden dens officielle indvielse; bagefter spillede vi alle fodbold på Masnedø! Da broen var blevet åbnet for almindelig trafik, kørte vi med en af vore kammerater, der for sit helbreds skyld havde sin egen lille bil, i sommerligt vejr over til Falster og spiste vores lommemad på stranden i den lange frokostpause. Senere gik turen ud til Hjalet og op til Fladså Bakker.

Vi var unge og glade, det var forelskelsesernes tid! Vi gik fra bal til bal hos hinanden og på seminariet, vi var på rideture og på cykelture, vi tog ud at bade, og drog ud i sneen sammen og havde en masse pjank for.

Vordingborg var for mig »Du Stadt meiner Träume«! I frokostpausen vandrede vi op ad Algade, gik på konditori og lod os engang »polyfere« med cigaret i munden, meget avanceret! Det var morsomt at gå på strøget der, hvor man altid mødte venner og bekendte.

Meget romantisk var det at gå måneskinstur på slotsruinerne i den lune forårnat. Mindre romantisk var det, da drengene overtalte os piger til at ryge pibe; vi pulsede løs på den billigste tobak, jeg blev virkelig dårlig af det, var til min mors rædsel helt grøn i ansigtet, da jeg nåede hjem. Men lykkelig var jeg, som fisk i vandet, befandt mig inderlig vel på skolen med dens undervisning og alle syv lærere, der uden undtagelse var dejlige mennesker, positive og hver med sit særpræg.

Det kan nok gå an at sige, at af de syv stod min hu især til tre. Jeg har allerede nævnt Bechmann-Jensen. Også Poul Hahmann hævdede undervisningen op på et højt plan, han var, som man siger i dag, »et musiksk menneske« og havde en god sangstemme, der undertiden gav hans timer et helt lyrisk anstrøg. Fra først til sidst nød jeg Peter Mikkelsens historieundervisning; han var en morsom mand! Vi har siden brevvekslet af og til, han skrev

om: den tid, da De sad ved mine fødder og hørte historie og historier! – Ja, sandt nok!

Morgensangen på gymnasiet var ynkelig og ebbede efterhånden helt ud. Det var blevet moderne at være ukristelig! Det var ikke som på Lundby Realskole, hvor vi alle hver morgen for fuldt kor sang en salme og derpå sang Den apostolske Velsignelse! Vi gymnasiaster kunne ellers godt synge og dét på alle de os bekendte sprog og ved mange lejligheder, i forskellige stemninger.

Vi levede dengang i skyggen af Det tredje Rige – med en del bange anelser. Da de tyske tropper i marts 1938 marcherede ind i Østrig, blev alle elever og lærere kaldt sammen om rektors radio. Den nazistiske jubel gjaldede ud og stod i en mærkelig kontrast til den trykkede stemning og de alvorlige ansigter i lokalet. Rektor var ingen ven af store ord eller fraser, men hans holdning over for diktaturmagten var ikke til at tage fejl af.

Hele foråret 1938 læste vi i 3.g. til eksamen. Som kursister skulle vi op i alle fagene i løbet af denne forsommer og i hver eneste side og linje, vi havde læst! Det var næsten uoverkommeligt at repetere så meget. Dertil kom, at vi hver gang blev eksamineret af to fremmede censorer, udsendt af Undervisningsministeriets Eksamenskommission – blandt disse Hartvig Frisch! Vores egne lærere var til stede ved eksaminationen i deres fag, men skulle forholde sig passive.

Det gik fint, vi stod allesammen pænt. Den sidste eksamensdag kom vi piger i hvid kjole og drengene i jakkesæt, alle havde vi studenterhuen med i en pose. En efter en kunne vi sætte huen på hovedet.

I øvrigt gik den sidste eksamensdag ikke efter forventning. Måske var vi efterhånden for trætte, måske for sejrssikre? Givet er det i hvert fald, at de to fremmede censorer gjorde os nervøse, de var meget hårde i filten, gnavne og uelskværdige. Fru Simons dejlige censorfrokost hjalp ikke på deres humør. Så skete katastrofen!

En pige, der ellers stod fint, hun havde bl.a. ug i tysk, gik helt fra koncepterne, faget var ikke hendes bedste; hun dummede sig så gevaldigt, at de to skrappe censorer gav hende »slet«, den ringeste karakter i den ørstedske kvotientskala, en negativ karakter, der trak 23 points fra! (Ørstedes kvotientrække: ug = 8, mg = 7, g = 5, tg = 1, mdl. = ÷7, slet = ÷23). Dermed »dumpede« hun. Og hun hulkede! Hendes forlovede, der stod parat med en stor buket røde og hvide roser, trykkede hende trøstende i sin favn, det samme gjorde hendes ulykkelige forældre, der havde indbudt os alle til kombineret studenter- og forlovelsesfest samme aften! Vores fortvivlede lærer stod bag censorerne, bleg som et lig og rev sig i håret.

Der blev en panikstemning, for vi havde – med rette eller urette – det indtryk, at skolens fremtidige eksamensret og status som gymnasium afhang af, om alle på første hold kunne bestå eksamen. Rektor Simon – og hr. Kjærum, der var til stede den dag – ilede ind i eksamensværelset, blege og ophidsede! De fik den stakkels lærer og de to censorer med sig ind på rektors kontor. Bortset fra pigens snøft var der dødsens stille ude i hallen, vi var rystede, men turde ikke sige et ord. Så kom d’herrer ud fra kontoret med et nyt resultat: slet+! men hendes gennemsnitskvotient var så god, at dét kunne hun klare, hun bestod! »Sorg er til glæde vendt, klagen endt!« Resten af eksaminationerne gik nu deres stille gang, til alle havde fået huen på hovedet.

Der blev hvisket i krogene, at de to censorer var ude på at kvæle dette ny gymnasium i starten. Senere åbenbares det, hvad der var sket inde på kontoret. De to censorer havde indrømmet, at pigen havde læst den opgivne tekst korrekt op; det var altså ikke en komplet negativ præstation, ergo havde de ladet sig overtale til at forhøje hendes karakter med det lille plus, som var afgørende for hende – og måske for skolens fremtid. Ingen af os, der oplevede de øjeblikke, vil nogensinde glemme dem!

Udenfor i haven holdt en festligt pyntet char-à-banc, og i den hestetrukne åbne vogn kørte vi med brogede balloner jublende af sted ud i byen. I mangel af »Hesten på Kongens Nytorv« løb vi rundt om brønden med Eos, morgenrødens gudinde, uden for den ny jernbanestation. Vi blev modtaget på Rådhuset, meget stilfuldt, og vi løb helt op i Gåsetårnet og ned igen. Om aftenen kom vi til forlovelses- og studenterfest i pigens hjem. Hvidvinen var dejligt forfriskende, for første gang var det, som om benene vaklede lidt!

Og så gik det slag i slag, dans til den lyse morgen, det første kys, lidt vemod var blandet deri. Efter endt festtummel var vi til translokation oppe i seminariets gamle festsal. Da mine forældre og jeg var hjemme igen, jeg med eksamensbeviset i hånden og huen på hovedet, satte jeg mig i en stol og græd! Græd! Nu var min lykkelige og glade tid i Vordingborg forbi.

Selvfølgelig kom jeg igen – på besøg, på bal. Det var stadig hyggeligt og fornøjeligt at træffe gamle venner, lærere såvel som kammerater. Klassen efter os stod vi meget nær; den næste, der var endnu større, kendte vi knap så godt. Det gik tilsyneladende, som det skulle – på skolen! Men ikke omkring os. Vore bange anelser blev den barske realitet.

De totalitære magters hensynsløshed følte som en lavine i skred. Jeg behøver blot at nævne rækkefølgen: München, Tjekkoslovakiet, Albanien, Polen, Finland, Danmark og Norge, Holland, Belgien og Luxembourg, – Frankrig! I juni 1940 stod Hitler på sin magts tinde og Tyskland var i én sejrslus.

Sådan var situationen, da tredje hold fik studentereksamen fra Vordingborg

Gymnasium. Det var meget dystre fremtidsperspektiver, men viljen til frihed og menneskeret var ikke knust under lavinen.

Rektor Simon var vågen og på benene den 9. april 1940 kl. 4 om morgenen, da Hitlers faldskærmstropper blev kastet ud over Masnedø for at besætte Storstrømsbroen. Han var vågen og på benene i de kommende år i kampen for friheden. Den søde fru Simon, tysk født, tjener det til stor ære, at hun under disse forhold værdigt og med en dybt menneskelig holdning stod ved sin uforfærdede mands side.

Intet i denne verden får man gratis, hverken et nyt gymnasium – og så sandt heller ikke fred, frihed og respekt for det enkelte menneske. Det er den lære, der kan drages af vor ungdoms oplevelser i årene 1935-40.

Marie Oldenburg, f. Gasmann
Elev 1935-1938

1940'rne

Den 1. april 1940 begyndte jeg i putklassen på Vordingborg Gymnasium. og den 9. april blev skolen lukket. Landet var blevet besat af tyskerne, rektor Jens Simon ringede tidligt om morgenen til politiet for at bede ordensoprettholderne om at hente et par soldater i tysk uniform, der var blevet set på Kuskevej –

Jeg vågnede klokken 4 ved motorlarm, og da jeg kiggede ud ad vinduet, så jeg faldskærmssoldaterne hænge over Masnedø i deres hvide faldskærme på vej ned mod jorden. Jeg gik ud og så på, hvordan de ryddede pænt op efter sig bortset fra dem, der hang i træerne og de elektriske ledninger. Der kom en strøm af motorkøretøjer fra Storstrømsbroen, og jeg tog min cykel og kørte ud for at se, hvad det var. Da jeg var på vej op ad bakken kom der en soldat med et gevær over skulderen på vej ned ad bakken. Jeg tænkte, at den var vist lidt gal, for jeg havde ikke spurgt min mor om lov til at køre, men han skulle da ikke tro, at jeg var bange, og det var da mig, der boede her. Så var han kommet helt hen til mig og sagde, at jeg skulle komme med, men mor havde sagt, at jeg måtte ikke gå med fremmede mænd, så jeg sagde nej. Men han tog min cykel, og så gik jeg alligevel med.

Oppe på broen gik der nogle flere soldater med nogle flere geværer, og der var også nogle af naboerne. De gik allesammen med hænderne i bukselommerne, selv om min mor sagde, at det så ikke pænt ud. Det var først en time senere, at det gik op for mig, at de havde ingen seler. Dem havde tyskerne taget, så mændene måtte bruge hænderne til at holde bukserne oppe med. Sådan kan man tabe en krig. Jeg havde ingen seler, for mine bukser var ved at blive for små og kunne sidde af sig selv. Men jeg vandt ikke krigen alligevel.

Da klokken var 10 så jeg på lang afstand min mor komme cyklende. Nå, for Søren, nu tager de også hende, tænkte jeg og vinkede med hænderne, at hun skulle vende om. Soldaterne havde også set hende, og en gik ned og standsede hende, og de stod lidt og snakkede. Så vendte han sig om og pegede på mig, og jeg vinkede igen. Så lod han hende køre. Hun havde heller ikke seler.

Det, der er blevet tilbage i min erindring om min skolegang, er ikke så kønt. Jeg kunne ikke lide at gå i skole. Jeg husker det som risikabelt og uigennemskueligt og kunne ikke rigtig se, hvad jeg skulle bruge noget af det til. Nu bagefter kan jeg se, at der blev tænkt for meget for mig, og alt blev gjort til mit eget bedste. For så vidt må jeg sige, at der blev tænkt godt, men det var ikke

morsomt, så længe det stod på. Morskaben måtte vi selv sørge for, og det gjorde vi.

Vi lavede ballade i timerne hvis vi kunne komme af sted med det. Lærernes autoritet var begrundet i deres position mere end i deres faglige kompetence, og det var en fryd, hvis man kunne få masken til at krakelere. Det var ikke for at komme om bag ved og møde mennesket – hvis en lærer havde forsøgt at møde os på lige fod, havde vi ikke anet hvad vi skulle stille op med ham. Og alligevel vurderede vi nok vores lærere efter deres menneskelige egenskaber: der var dem der ikke kunne holde ro i klassen, der var de strenge, og de flinke.

Undervisningen var ikke så varieret. I mellemskolen var det overhøring af dagens lektie og gennemgang af den ny. Nogle lærere var gode fortællere, det var ikke så dårlig en metode til at gøre stoffet levende, men den var unægtelig noget indoktrinerende. Jeg kan endnu høre frøken Larsen i 4. klasse i underskolen sige: Det danske flag er det smukkeste i verden. Og det troede vi så på. Der brugte vi også den geografibog, hvor der står, at finnerne har let til kniven, og franskmændene er varmbloedige og negrene dovne.

I gymnasiet købte vi lærebøgerne af dem der gik ud som studenter. Det gav somme tider nogle problemer med at finde frem til de rigtige sidetal i de forskellige udgaver. Undervisningen bestod mest i indlæring af facts og i kontrol af om vi nu havde lært det. I sprogfagene læste vi op og oversatte. Det var svært, for vi læste Schiller og Kleist og Dickens og Shakespeare. I dansk læste vi kronologisk, med pensumtvang og repræsentationspligt. Vi skulle nå et bestemt antal sider, og samtlige større og mindre forfattere skulle være repræsenteret. Og til eksamen kom vi op i en af de gennemgåede tekster. Der forlangtes ikke andet af os end at vi kunne parafrasere teksten og kunne genfortælle hvad der stod i litteraturhistorien. Det var før nærlæsningen kom frem som litterær metode. Man kan nok sige om os at vi kunne vores lektie, men vi forstod ikke så meget. Vi havde ikke lejlighed til at høre autentisk engelsk og tysk og fransk, for skolen havde ingen sprogplader, og slet ingen båndoptager.

Til studentereksamen i engelsk skulle vi have læst en roman på egen hånd, og jeg havde med stor interesse læst Steinbecks *Grapes of Wrath*. Den skrev læreren på indberetningen, og 3 uger før eksamen kom der besked fra direktoratet, at den kunne ikke godkendes, for den var amerikansk ... Læreren forfulgte ikke sagen, og det gjorde jeg heller ikke.

Skolen bestod dengang af 1.-4. mellem, realklassen og 1.-3. g. Og fra april til sommerferien havde vi desuden putterne. Det var dem, der havde bestået optagelsesprøven til 1. mellem og var blevet udskrevet af folkeskolens 4. eller

5. klasse pr. 1. april, hvor folkeskolen skiftede skoleår, og som blev beskæftiget på gymnasiet i 3 måneder, til det nye skoleår begyndte der efter sommerferien. Det var det nye proletariat der kom, som lovligt jagtbytte for 1. mellem'erne, der hele året var blevet jaget af 2. mellem, der blev jaget af 3. mellem. I 4. mellem svandt vist interessen for at hundse med ungerne. I stedet begyndte man at interessere sig for det modsatte køn. Men hvis en dreng og en pige dristede sig til at følges med hinanden rundt om den store firkantede plæne midt i gården, fik de omgående en hale af hujende unger efter sig. Vi satte snævre grænser for hinanden for hvad man måtte og ikke måtte. En dreng kunne ikke sjippe, og det var vist også kun pigerne som måtte hinke og spille bold op ad væggen. Det var tuselege. Og de rødhårede blev drillet. Kun en gang imellem opstod der spontant en leg på tværs af klasserne eller kønne: Man delte sig i to grupper og kastede med en lille bold, som grupperne så forsøgte at erobre fra hinanden. Det var det nærmeste vi kom tværfagligt samarbejde. Vi spillede dog også skolekomedie i Kirkeskoven. Det var 2. g'erne, og i vores klasse spillede vi Soldaterløjer af Hostrup.

Når frikvartererne var forbi blev der ringet ind med skibsklokken ved hovedindgangen i den gule bygning ud mod Næstvedvej. Det var en ære at få lov af Kjærsgaard Jensen, der var gårdvagt og myndig, at ringe med klokken. Mellemskoleklasserne stillede op på rækker og blev sluppet ind klassevis. I klasseværelserne ventede man med at sætte sig til læreren kom ind og gav lov. Og man rejste sig hvis rektor eller en anden lærer kom ind i løbet af timen. I underskolen skulle vi også rejse os når vi blev overhørt og skulle svare, og hver gang vi fik karakterbog blev vi flyttet om efter dygtighed, så nummer 1 og 2 sad på forreste pult og de dumme sad nederst. Bordene var opstillet i 3 rækker med front mod katederet, og der var drengerækker og pigerækker. Det var degraderende at sidde ved siden af en af det forkerte køn. Og det var ærefuldt at få lov at gøre noget for en lærer eller være ordensduks. Duksen fik lov at blive oppe i klassen i frikvarteret, alle andre blev sendt ud uanset hvordan vejret var. Øretæver fik vi ikke mange af. Vi sagde selvfølgelig De til lærerne. Og vi gik selvfølgelig i skole om lørdagen. I spisefrikvarteret gik vi til Togo på hjørnet af Kuskevej og Næstvedvej og købte smørkager til 80 øre fra bager Ulm. De er aldrig siden overgået. Dagen begyndte med fælles morgensang i vestibulen i den gule bygning. Det var salmer og fædrelandssange, der blev sunget. Det var jo under besættelsen, og der var mange kerneord hos Grundtvig. I det oplag der kom i 1942 af Mikkelsens veltjente latinske begynderbog blev der indføjet en ny sætning. Der stod under øvestykkerne til konjunktiv på latin: Gid vi snart må se fædrelandet befriet. Vi samlede kobbermønterne med hul i midten og satte 2 enører, 1 toøre og 1 femøre på en

sikkerhedsnål og satte den i blusen og markerede sådan den 9. april, og vi gik med strikkede Royal Air Force-huer i rødt, hvidt og blå, indtil det blev forbudt.

I mellemskolen var der 2 spor, i gymnasiet kun 1, sproglige og matematikere blev undervist sammen i fællesfagene og hver for sig i sær-fagene. I min klasse var vi 24 da vi begyndte, men vi må have været strenge, for vi var kun 12 da vi blev studenter. Eksamen fejrede vi med en fest på skolen sammen med lærerne, og en middag for os selv på Hotel Valdemar, samt fester rundt omkring hos hinanden. 2. g'erne pyntede hestevognene med bøgegrene og blomster fra haverne for studenterne på den traditionelle køretur gennem byen.

Krigens gang mærkedes. Under folkestrejken den 29. august 1943 blev rektor Simon, Hempel Hansen og Ole Jensen taget som gidsler. Jeg husker stemningen da tyskerne kom på skolen for at hente lektor, senere rektor Skouby, der var med i modstandsbevægelsen. Rektor Simon gik rundt med nogle tyske officerer i den hvide bygning og viste dem rundt, så de kunne se at han ikke var der. Og alt imens trak han tiden ud så Skouby kunne nå at komme i sikkerhed. Der var en helt anden stemning når der blev luftalarm. Så standsede undervisningen nemlig, og vi begav os ned i de lave kældre under den gule bygning, hvor der var indrettet beskyttelsesrum ved at afstive lofterne med bjælker. Man kunne ikke stå oprejst, så lavt var der til loftet, og vi sad på lange bænke og spillede kort eller gættede gåder og snakkede. I krigens sidste måneder blev den gule bygning og gymnastiksalen beslaglagt til de tyske flygtninge, der strømmede til landet på flugt for russerne. Der blev lavet en nødplan for undervisningen, alt skulle foregå i den hvide bygnings lokaler og i lånte klasseværelser på seminariet, og 1.-4. mellem gik skiftevis i skole fra 8-12 og fra 12-16. Der blev sat hegn op i skolegården for flygtningene, og vi måtte ikke »fraternisere« med dem. Det var et ynkeligt syn: mest kvinder og børn, men også gamle mænd og nogle få soldater der manglede arme og ben. De var elendigt klædt, ansigterne var hærget af strabadser og lidelser, og blikket udslukt. Hvad de fik tiden til at gå med ved jeg ikke, men de havde sikkert heller ikke behov for at lave ret meget. Sommerferien 1945 blev forlænget med en uge, og imens blev de flyttet til andre lejre, og den gule bygning givet fri igen.

Efterhånden blev skolegangen normaliseret, og efter studentereksamen flyttede nogle til uddannelsesstederne i København. Et Vordingborgensersamfund for gamle studenter fra Vordingborg førte en hensygnende tilværelse, men var dog vært ved nogle selskabelige sammenkomster, hvor nogle første branderter blev afprøvet. Rusåret var et famlende forsøg på at orientere

sig i det akademiske milieu, overgangen var svær, det faglige udbytte beskedent, men efterhånden fik vi fodfæste, og spredtes så for alle vinde.

Arnt Hovmand

lektor ved Vordingborg Gymnasium

Elev 1940-47

Vordingborg Gymnasium i 50'erne

Gymnasiet bestod i 50'erne af fire mellemskoleklasser, en realklasse og tre gymnasieklasser med nysproglig og matematisk-naturvidenskabelig afdeling.

Efter bestået mellemskoleeksamen kunne eleverne vælge mellem følgende: 1) gå ud af skolen, 2) fortsætte i realklassen og afslutte skolegangen med realeksamen eller 3) gå ind i 1. gymnasieklasse i den nysproglige eller matematisk-naturvidenskabelige afdeling.

Optagelse i 1. mellemskoleklasse krævede mindst 4 års skolegang i en folkeskole eller beståelse af en optagelsesprøve – »således må eleven kunne skrive latinsk skrift, både ord og sætninger tydeligt og nogenlunde pænt« (citater fra »Beretning om Vordingborg Gymnasium«) – for blot at nævne et enkelt krav. Hvis eleven ikke i alt væsentligt opfylder kravene i dansk, regning og skrivning, skal der nægtes *ham* optagelse (i 50'erne var en elev mandlig). Efter en særlig vedtægt optoges elever fra Vordingborg kommune, (der dengang var meget mindre end nu) uden gymnasiets prøve, hvad der gav eleverne fra regionen et klart forspring.

Elevantallet var stigende i 50'erne, med en overvægt af piger, antallet af forsømte skoledage steg fra ca. 7 til 8-9 dage pr. elev pr. år.

Rektor Sv. Falsig Pedersen blev bistået i sin ledelse af skolen af lærerkollegiet og af skolekommissionen.

Som elev havde man ingen idé om, hvorledes skolen blev ledet, eller hvilken indflydelse byrådsrepræsentanter, forældrerepræsentanter og det kulturelle udvalg havde på f.eks. »lukningen« af Gymnasieforeningen. Denne udmærkede forening blev begrænset i sin udfoldelse på grund af påstået alkoholmisbrug blandt skoleeleverne, der var derfor kun få gymnasieballer. Som regel blev disse forbud ophævet før Gymnasieforeningens fest i Kirkeskovspavillonen. Her var gamle elever til stede, og der opførtes bl.a. »Apollon fra Bellac«, »Den indbildt syge«, »Aprilsnarrene« og »Lysistrate«. Stakkels lærere, som frivilligt gav deres tid til indøvelsen af disse kunstværker.

»Gymnasieforeningen« blev i øvrigt i 1958 – sandsynligvis som led i tidens uhæmmede demokratiseringstrang – omdannet til »Elevforeningen«.

I årenes løb er Holmegårds Glasværk blevet besøgt af utallige elever i II og III G.

I II G blev en geologisk-historisk ekskursion afholdt i efteråret, som oftest

under ledelse af B. Henriksen og H. Berthelsen. Nyråd, Udby, Mogenstrup ås, Fakse kalkbrud, Lellinge å, Høve og Fårevejle var ifølge ledelsen steder af interesse. Ekskursionerne foregik ofte på cykel.

50'erne var tider med skolekoncerter, skolebio og skolescene, og på forældremøder diskuteredes »hvorledes man kan hjælpe de unge i deres personlighedsudvikling«.

Hvis man hertil lægger den obligatoriske teatertur til København med tilhørende besøg i Radiohuset, Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet, kan det ikke undre, at elever fra Vordingborg Gymnasium i al almindelighed har bragt det vidt.

Årets højdepunkt for de mindre elever var skoleskovturen med medbragt madpakke og sodavand til f.eks. Sorø sø og Bangs have i Maribo.

De mærkeligste gaver blev skænket skolen i disse år, i 1954 en bændelorm og en svalerede, i 1956 en cykeldynamo og 2 gennemborede lodder, i 1958 1 reck og 1 barre – gaver, som sikkert har hjulpet eftertidens ungdom!

Eleverne fra 50'erne vil også mindes geografitimerne, som blev afbrudt med oplæsning af breve fra adoptivskibet M/S »Tureby«. I september hvert år deltog skolen i et landsatletikstævne. I den jævnbyrdige og hårde konkurrence blev drengene næsten altid nr. 5, men der blev ydet flere fine enkeltmandspræstationer. Pigerne var derimod flere gange i spidsen og blev et par gange flot nr. 1 af samtlige (5) deltagende skoler.

Disse tørre tal og oplysninger danner for eleverne fra 50'erne rammen om nogle minder om personer og begivenheder, som ikke bliver nævnet i officielle årsberetninger, først og fremmest minder om den daglige skolegang. Eleverne kom dengang som nu for manges vedkommende langvejs fra. I begyndelsen af 50'erne foregik transporten med »Kalvehavegrisen«, ved juletid sågar med damptog. Da jernbanen blev nedlagt, blev eleverne transporteret med bus, eller man cyklede. I disse år holdt knallerten sit indtog, og Vordingborg Gymnasium fik sine første knallertbøller.

Dagen på skolen begyndte med fælles opførelse af bl.a. »Morgenstund har guld i mund« og lignende.

Timerne foregik derefter som oftest på passende vis. Det var kun i realklassen, at eleverne sparkede læreren over skinnebenet. At skelettet i biologilokalet ofte fremstod iført lærerens hat og halstørklæde fandt man kun naturligt, og at eksperimenter i kemilokalet somme tider mislykkedes, så der opstod større eksplosioner end forventet, bidrog i høj grad til »hyggen«.

I frikvartererne morede »de små« fra de første mellemskoleklasser sig bl.a. med at skubbe hinanden i gulfiskedammen, som senere af denne grund blev forsynet med et sikkerhedsnet. De lidt større elever begyndte at udvide deres aktionsradius. Gennem selvlavede huller i hegnet rundt om skolegården bane-

de de sig vej til »Togo«, hvor enorme summer blev spenderet på sukkerbrød, negerboller og smørkager.

De ældste elever fra gymnasieklasserne søgte gennem toiletterne ned i kælderen under »den hvide bygning«, hvor der spillede bridge og poker. Der forblev dog elever nok på skolepladsen til at give gårdvagten indtryk af, at alt var i skønneste orden. I det store frikvarter uddeltes skolemælk, der adskilte sig fra almindelig mælk ved om sommeren at være sur og om vinteren frossen til is.

Eftersidninger foregik ofte tidligt om morgenen før skoletid i gymnastiksalen, hvor der blev afholdt væddeløb med hjemmelavede elektriske mobiler.

Den vemodigste dag på skolen var den sidste. Den blev fejret med stort opbud og megen fantasi. Selv om emnet for vores sidste skoledag var »fangerens befrielse«, var det afslutningen på en epoke, som mange af os mindes med stor glæde. Båndet mellem enkelte skolekammerater fra 50'erne er så stærkt, at det stadig holder, for enkeltes vedkommende førte det til endnu mere.

Efter skoletiden fulgte den videre uddannelse, og her blev det først rigtigt tydeligt, at Vordingborg Gymnasium i 50'erne ikke alene var en hyggelig skole, men også en god skole, der gav eleverne en basis over middel.

Birte og Søren Prahl
skolekammerater i 1950'erne

Min tid på Vordingborg Gymnasium

Er det en tid man tænker tilbage på med vemod eller med fryd? Vel nærmest som en soldatertid. Jeg har godtnok ikke været soldat men har hørt om det.

Jeg kom fra landet. Nærmere betegnet Mern. Kørte med skolebussen (der var mug i gardinerne), hver morgen kl. 7,15 fra Mern og kom hjem med bussen afgang Vordingborg kl. 15,20.

Jeg startede på gymnasiet i Realskolen i 1962. Blev ved et tilfælde eller på grund af anciennitet student i 1967.

Om morgenen i bussen var der travlhed. Lektierne skulle klares. Om eftermiddagen var der kortspil og udveksling af sjofle vitser eller noget, der var lige så godt, vitser om lærerne.

Da vi, os fra gymnasiets realskole, startede i gymnasiet, troede vi, at vi havde et fortrin. Vi kendte de fleste af lærerne og deres svagheder, men eleverne fra de andre skoler, særlig Stensvedskolen, overgik os desværre i paratviden, men pyt, vi kendte fiduserne.

I kemitimerne var det væsentligste for mig ikke at blive sprøjtet med destilleret vand i bukselommerne, men få gjort dette hos alle de andre. Vi var 2 piger og 12 drenge i en matematisk-fysisk klasse. Det var hårdt, men vi overlevede alle, håber også at kemilæreren overlevede os. Han brugte altid beskyttelses-skærm, ikke så meget på grund af de farlige væsker men nok mere på grund af os og vores vandsprøjteri. Jeg blev efter en kemitime båret af 5 klassekammerater med våde bukselommer ud i guldfiskebassinet. Det blev herefter dækket til, og på grund af vores miljøbevidsthed blev det tidligere guldfiskebassin en mørk nat tilplantet med et træ og tilsået med radiser, gulerødder, ærter, persille m.v. Træet nåede ikke at blive pålagt fredskovpligt, da det dagen efter blev fjernet i hast, og grønsagerne fik heller ikke lov til at komme op. Ak, initiativet blev mødt med negativisme.

Engang fik jeg et føl. Da min hest om morgenen havde mælk i patterne, vidste jeg, at fødslen var meget nært forestående. Jeg ringede til rektor og meddelte, at jeg ikke kunne komme den dag. Han meddelte mig, at jeg måtte give klasselæreren besked på, at jeg efter aftale med rektor havde holdt fri. Da jeg kom dagen efter, spurgte klasselæreren mig først, om jeg havde fået et føl, hvilket jeg glædestrålende kunne bekræfte. Herefter spurgte han mig, hvorfor jeg ikke var kommet dagen før! Det vakte til eftertanke, at mit fravær var sket med rektors tilladelse, og der blev spurgt, om rektor var hesteinteresseret. Det troede jeg nu ikke. Han havde nok bare aldrig hørt denne begrundelse for fravær før.

Min matematiklærer var en sulten lærer, han spiste vores madpakker. En dag spiste han min, efter at jeg var blevet udkommanderet til at holde fødselsdag (give negerkys til klassen og mundgodt til ham selv). Det var 3. gang den måned. Efter hjemkomsten fra Togo (den lokale købmand) var min madpakke spist. Matematiklæreren meddelte, at min moders leverpostej ikke var så god, som jeg havde pralet af. Det var klart, sagde jeg, da det var hundeleverpostej, jeg havde fået med på grund af min åbenbart ikke ubegrundede forventning om, at han netop den dag ville spise min madpakke. Episoden blev senere i spisefrikvarteret rost af matematiklærerens hustru. Det var vist den eneste og største ros, jeg har fået i Vordingborg Gymnasium.

Vores engelsklærer kunne noget, som han troede, vi andre ikke kunne. Han lod sig, for at give ekstra effekt, falde og tog først armene frem for at afbøde faldet umiddelbart før gulvet. Desværre stod et skolebord i vejen, og det blev lettere mislykket til stor morskab for klassen. Han spurgte, om nogen af os kunne det samme, eller rettere kunne det uden uheld. Jeg meldte mig på scenen og fik (herefter) gode karakterer i engelsk.

Til studentereksamen i engelsk efter 2. g. øvede jeg mig i lokalet ved siden af eksamenslokalet i at tale engelsk med Texas-accent. Da det var ved at være min tur til at gå til eksamensbordet, bød min overlevelsessevne mig at ændre på accenten til noget, jeg troede var Oxford-engelsk. Jeg fortsatte med denne accent under eksaminen. Men ak, censoren spurgte mig bagefter, om jeg havde været i Skotland, da min accent bar et tydeligt skotsk præg.

Jeg snød til denne eksamen. Vi havde 15 min.s forberedelsestid til at gennemgå et ukendt stof, og jeg medbragte den lille røde ordbog (den, der kan ligge i en bukselomme) og slog de ord op, jeg ikke kendte. Jeg var imidlertid så nervøs for at blive opdaget, at jeg, da jeg sad i stolen over for gribbene, havde

glemte de ord, jeg havde slået op i den lille snydeordbog. Mit råd til mine efterkommere: Lad være at glemme snydeordene.

Vi skulle også til eksamen i gymnastik. Der kom en ping (i egen indbildning) ned til Vordingborg Gymnasium og skulle se på vores gymnastiske evner. Vi skulle slatte med armene og virke afslappede og smidige. Hun spurgte vores lærerinde, om jeg tog gas på dem, men min lærerinde var loyal og sagde, at sådan var jeg. Det lignede mere Electric Boogie end feministisk blidhed. Jeg fik vist min dårligste karakter i gymnastik til studentereksamen. Det var nu nok, fordi jeg ikke kom op i fransk. Jeg kan kun få gloser på fransk – *pissoir*, *chaise longue*, *fermez la fenêtre, s'il vous plaît*. Fransktimerne var matematikopgavekorrektions timer for mig, og hvis opgaverne var rettet, lagde jeg kabaler med almindelige spillekort. Min stakkels bordkammerat kunne naturligvis ikke have plads til bøger eller papirer imens.

Hvis jeg skulle komme ind på alle de rædsomme handlinger, jeg har deltaget i i vores fælles kamp mod undertrykkerne (lærerne), så ville vi nok komme for vidt.

Jeg har selv været lærer i 8 år på Universitetet og har ofte tænkt på, hvor rædsom jeg selv har været. På Universitetet er det bare væsentligt nemmere at være lærer, man går bare, hvis eleverne ikke gider at høre på en. Det er jo frit, om eleverne vil undervises eller ej.

Nu er jeg en veletableret advokat med 5 ansatte og møderet for Højesteret.

Hvor ville jeg (nu) gerne have min gymnasietid tilbage.

Engang da jeg gik i 3.g. skulle jeg med mine forældre til København. Jeg kunne nok have fået tilladelse til at holde fri men fandt, at det var for uværdigt, at en 18-årig skulle have forældrenes skriftlige tilladelse til at ansøge om tilladelse til at få fri. Jeg undlod derfor at spørge. Jeg pjækkede blot for de 2 sidste timer. Desværre havde $\frac{3}{4}$ af min klasse, uden mit vidende, besluttet også at pjække for disse 2 timer. Jeg tror, at det var sprogtimer og/eller gymnastiktimer, som enhver matematiker fandt var »unødvendige«. Problemet var imidlertid, at rektor havde haft dansk i vores første time, hvor alle havde deltaget. Ved et tilfælde gik rektor en runde i skolen og så ind ad vinduet i klassen i sidste time, hvor der desværre kun var ca. 4 tilbage.

Da jeg næste dag kom, vist nok lidt for sent på grund af snevanskeligheder

eller andre vanskeligheder. havde alle de andre i klassen (der havde pjækket) fået deres verbale røvfuld. Jeg blev derfor omgående sendt ned til rektor. Med en rædsom dårlig samvittighed, måske endda uden reel grund, gjorde jeg det dumme, man kunne gøre. Jeg serverede en løgn. Jeg sagde, at min hest var løbet ud af indhegningen, og at jeg ikke havde haft tid til at meddele, at jeg skyndsomt måtte hjem. Den troede rektor ikke på. Jeg forsøgte derfor med en ny. Et pludseligt nødvendigt behov for tandlægebesøg. Heller ikke denne faldt i rektors smag. Løgneren blev efterhånden til et princip eller følte på samme måde, som hvis man har spist torsk og bliver ved med at tygge på det på grund af manglende lyst, hvorfor det til sidst bliver en ufordøjelig stor indfiltret klump. Det er besynderligt bagefter at tænke på, hvor nemt det kunne have været på forhånd at have spurgt, om man måtte få tilladelse til at tage med forældrene til storstaden. Dette havde ikke medført samme nedværdigende berettigede kritik. Mit råd er herefter, hellere sige sandheden, den kan altid serveres pænere, hvis man selv kommer med den, og så kan man væsentligt nemmere huske, hvad der er sket.

Jeg er ofte i mit job udsat for det samme. Når man står i retten, vikler folk sig ind i nogle løgne, der er åbenbare for alle, men sandheden bliver umulig at fremføre på grund af ens egen dårlige samvittighed. Straffen bliver normalt større, fordi dommere og nævninge eller domsmænd mener, at man skjuler noget, som er mere strafbart.

Før jeg fik bil, var jeg ilde stedt. Hvis jeg skulle til fest, kunne jeg ikke komme hjem, da den sidste bus gik kl. 21,00. Dette medførte, at min far altid afhentede mig senest kl. 01,00. Det var ødelæggende for ethvert natligt initiativ. Jeg tror nu ikke, at jeg har lidt væsentlig overlast på liv eller helbred, selv om jeg mente det dengang. Med bilen, en 2 CV varevogn De Luxe, opstod nye muligheder for mine udadvendte aktiviteter.

Trods dårlige karakterer i skriftlig dansk påtog jeg mig opgaven som filmkritiker i Mern Avisen (det var en opslagstavle uden for Tatol i Mern). Jeg fik »pressekort« og var herefter kritiker for Vordingborgs biografer. Det var godt nok lidt svært at overbevise biografejerne om, at det var vigtigt at anmelde biografstykker, der kun gik en aften (det var imidlertid de bedste stykker, der kun gik en aften, hvorfor jeg naturligvis helst ville se dem). Det lykkedes dog, og jeg har senere sparet mange penge ved ikke at gide at gå i biografen i København.

Vi i klassen har også været langt uden for Vordingborg Gymnasiums beskyt-

tende indhegning. Vi var på ekscurtion execution så langt som til Nordsjælland. Vi boede på Høve Vandrehjem. Efter at have set Estershøj og Morænebakkelandskaberne skulle vi spise og overnatte på vandrehjemmet. Det var uden for sommerferiesæsonen, og de omliggende sommerhuse var ubeboede. Imidlertid var der bal i den lokale kro/danserestaurant. Vi skyndte os af sted, ca. 2 km. Vi nåede dertil en time før ballet åbnede. Vi fik lov til at komme ind, og 5 af os, herunder også undertegnede, der er totalt umusikalsk, overtog orkesterpladsen og spillede op til larm. Jeg trommede. Det lød højt.

De lokale miss'er og balløver mødte snart op og fandt konkurrencen ublu (det mente vi i hvert fald selv, at de mente). Vi blev lovet tæsk og forsvandt skyndsomst ud ad toiletvinduet. Det var spændende at blive forfulgt af svedende læderjakker med T-shirts med Peter Belli malet på fronten. Vi følte os højt hævet over landboudommen.

Et halvt år senere sad man usikkert på universitetet og følte sig som landboudom.

Jeg kunne egentlig godt lide at gå i skole. Alligevel havde man flere sygedage dengang, end man har nu. I de 6 år jeg var ansat, først som advokatfuldmægtig, siden som advokat, havde jeg 1 sygedag. Denne var absolut selvforskyldt, da jeg havde holdt julefrokost med et undervisningshold på universitetet aftenen i forvejen.

Hvis der er nogen, der har nået at læse alt det foranstående, kunne vedkommende spørge sig selv, hvad laver en advokat, der har været sådan i gymnasiet. Jeg har det, man i advokatsprog og alle andre sprog, kalder en blandet landhandel med bl.a. problemer omkring fast ejendom som det økonomisk mest relevante, skilsmisser, fordi jeg er en kvindelig advokat, nogle erhvervsager, funktionærsager og nogle få voldtægts- og blodskamssager. Jeg repræsenterer ofret (bisidderadvokat) og forsøger at skaffe ofrene et mere afslappet forhold til de rædsomme begivenheder, de har været igennem samt de eventuelle rædsomme begivenheder, de kommer til at gennemgå på ny i retten. Herudover er jeg social 2 gange hvert halve år, når jeg deltager i Københavnske Advokaters Retshjælp og yder gratis retshjælp fra kl. 17,00 til 20,00. (Jeg vandt ved den årlige fest i Københavnske Advokaters Retshjælp en T-shirt ved at vinde over en mandlig kollega i skyggeboksning). Gudskelov har jeg ikke helt glemte mine rødder.

Vores sidste skoledag gik godt. Såvidt jeg husker.

Efter eksamen kørte vi rundt i hestevogn. Der var naturligvis nogle dygtige ryttersker, der havde tilbudt at ride trækhestene hjem efter hestevognsturen. Under hensyntagen hertil havde jeg ikke undladt at tage godt for af de våde varer, vi fik falbudt undervejs. Jeg faldt kun én gang af vognen. Da hestene imidlertid skulle hjem, var de friske ryttersker gået hjem for at skifte til mindre lugtende tøj. Da jeg alligevel var i høj stemning, kunne jeg lige så godt følge hestene hjem. Jeg lånte et par cowboybukser og red (vist) på bar hesteryg fra Vordingborg til øst for Ørslev, med studenterhuen vinkede jeg på hele turen til ikke berusede bilister på hovedvejen. Jeg blev afhentet af min bror i hestenes hjem og blev selv bragt hjem i bad. Efter en halv time der blev jeg gudskelov kørt ud til det sted, hvor aftenens fest skulle foregå. Det skete i en skole uden for Vordingborg. Da jeg kom, var der ikke øl på bordet, men det kom der hurtigt. Jeg opdagede nemlig, at øllet stod bag katederet, det følte pragtfuldt, at man også kunne bruge et kateder til at gemme øl i. Hvad de fleste nok har gættet, så er jeg også advokat for Festival of Fools, men det kunne vel ikke være anderledes efter sådan en gymnasietid.

Birgit Lemvig

Elev 1962-67

Afmytologiseringen

Katederet sprænges i luften med fire stærke kanonslag. Et øjeblik efter knuses neonlysrøret med et karton af den gratis udelte mælk. En regn af kommunale vitaminpiller slynges af sted og falder som en hastig haglbyge fra krudtskyen. Klassen har trukket sig tilbage i det bageste hjørne af værelset. Et vindue åbnes. Som tågen letter, afsløres en flok nervøst-grinende langhårede og kort-hårede drenge. Og en større flok synligt-irriterede piger.

Vordingborg Gymnasium 1970.

Ungdomsoprøret har vist nået skolen. Nogle af eleverne er langhårede og går med peace-mærker og lammeskinsfrakker. De fleste har prøvet at ryge hash. Og drikke sig fulde i kirsebærvin under stearinoplyste plakater af Castro og Hendrix. Langt over halvdelen bruger mere tid efter skoletid til at onanere og høre rock'n'roll end til at lave lektier.

Gorilla-aktiviteten mod lærervældet har fået ideologisk sigte. Førrige generationer af elever satte viskelæder i dørsprækken og tegnestifter på katederstolen for ikke at kede sig ihjel. Nu skrues fem-ører op mellem pære og fatning for at kortslutte den skole, der har til opgave at oplyse. Kanonslag eksploderer, fordi ekkoet fra Sorbonne og de amerikanske universiteter og Verdensbanken endnu ikke er døet ud. Gymnasiets nye klasser har på sin vis fået legitimation for hærværket på materialer og undervisningen.

Formidlingen af kundskab foregår stadig i den gamle, gule hovedbygning. Udformet i en kasseagtig stil mellem noget, der kan minde om et fængsel og en katedral. Klasseværelserne ligger boret ind i væggene som digesvalernes reder. Udenfor værner et rækværk mod det cirkelformede dyb. Set nedefra kunne dette gymnasiale univers undertiden stemme sjælen til stræbsomhed. Set oppefra føltes kun afmagten og svimmelheden over skolen, pigerne og livet.

Lærerne er hovedbygningens antikke inventar. De bevæger sig med regelmæssige intervaller ud af bygningens nederste hjørnerede som trætte fugle. Og cirkler langsomt op til deres elever. Halvdelen af dem er så frygtet, at de ikke har noget øgenavn. Nogle så harmløse, at de ikke omtales. Andre kaldes Skumle, Akamennoren, Baby-face. Under morgensangens allersidste krampetrækning det første år af halvfyrdes bryder eleverne stadig ud i latterbrøl og pift, når salmen »Gud, du som lyset og dagen oplod«, når frem til strofen »nu drager skyggerne skumle på flugt«.

Undervisningen er fængslende i de vissengrønne celler. Mediet overdøver

budskabet. Faget er farven på bomben. Læreren er bomben. Hver time opføres igen og igen et inciterende drama. En fantastisk karakterrolle med lyde, bevægelser, ord. Hastigt skiftende fra det hviskende, hemmelighedsfulde, tikkende til det eksplosionsagtige, skrigende, blændende bevæger læreren sig frem og tilbage på scenen, medens eleverne ængsteligt venter på at blive involveret i dramaet. Vemodigt fornemmes nu og da sidste akt for en uddøende race, der engang vil blive konserveret i et jubilæumsskrift og stå til skue, ligesom de sjældne fugle og krybdyr ovre i Det hvide Anneks' biologilokale.

Vordingborg Gymnasium 1970'ernes første år.

Gæringstid. Drengene ved ikke, om de skal klippe sig eller lade håret gro. Pigerne om de skal spise P-piller eller ej. Ingen ved, om de skal vælge at ryge hash på de underjordiske lokummer. Eller drikke øl fra købmanden Togos kasser. Der kæmpes en kamp mellem barndom og modenhed, forældre og kammerater, hash og øl, onani og parsex, autoritet og frisind, tryghed og angst, evner og ambitioner. Og som symbol på hele denne gæringstid begynder der så tilmed at ske en omvæltning på Gymnasiet.

Hovedbygningen med sin numinøse atmosfære og opadsugende form bliver udbygget med lange, lyse, frisindede pavilloner. Og mens arkitekturen går fra det klassiske til det moderne, så går undervisningen pludselig fra rokoko til funktionalisme. For sammen med de nye tilbygninger dukker også for alvor de unge adjunkter op.

De fodformede begynder at færdes mellem de spidssnude. Sweaterne mellem slipsene. De BH-løse sammen med de BH-ede. Side om side med den autoritære undervisning, undervises der nu pludselig med diskussion, medbestemmelse og gruppearbejde. Side om side med hr. og fru og De siges der nu du og hej og fornavn. De gamle, farverige lektorer står i de nye tilbygninger med hænderne fulde af nye cirkulærer og ligner det afmytologiserede evangelium. Det er, som om de er blevet trukket ud af hovedbygningens mørke reder og sat i en upoetisk og fremmed verden. Og eleverne trækkes nu ind i endnu en brydning. De gamle lærere, der ligner forældrene. Eller de nye, der minder om de revolutionære. De gamles politiske holdning, der ligner hjemmets. Eller de nyes venstredrejning, der er i pagt med tiden. Lektorernes tiltaleformer, som de er blevet opdraget til. Eller adjunkternes måde at tale på, som de er vant til at høre.

Kort sagt. Fronterne begynder at flyde. Lærervældet opløses indefra. Fjenden er ikke længere så konkret som førhen. Demokratiske farver. Lydtætte toiletter, hvor det lakerede træsåde er blevet udskiftet med plastiksåde. Elevråd. Fællesarrangementer. Alt sammen gør det lunterne på ungdomsoprørets kanonslag så fugtige, at de ikke kan fyres af. De nye lærere, de gamles assimilation har ødelagt fronten. I stedet for PIK ridser man nu FRED i

skolebordenes lak. I stedet for hagekors skriver man nu LOVE – NOT WAR i lærebøgerne. Protesterne forstummer til ligegyldig snak og pjank med siddemanden. Hærværket bliver til æselører og knækkede blyantspidser. Et kateder blev godt nok sprængt. Et neonrør knust. Nogle kommunale vitaminpiller fordelt. Talrige fem-øre kortslutninger gennemført. Men så var ungdomsoprøret vist forbi på Vordingborg Gymnasium. Druknet i gruppearbejde, medbestemmelse og diskussion.

Vordingborg Gymnasium 1970'ernes sidste år.

Termoruderne, udklækkede mag'er, gulvtæpper, nye cirkulærer »drager skyggerne skumle på flugt«. Man diskuterer sig til en studentereksamen, diskuterer sig til skolefesternes pige-kys, diskuterer sig fri af autoritet, poesi, angst, forargelse og tro. Gymnasiet har fostret sit første kuld af super-kritiske og -bevidste studenter. Oplært og øvet i den autoriserede demokratisme. Behattet drager man så ud fra det skyggeløse og afmytologiserede gymnasium til et videnskabeligt studium. Alt kan fortsat sættes under debat og behandles in plenum. Man fortsætter med at være student fra 70'ernes skole i Vordingborg, indtil man forelsker sig. Indtil en man elsker dør. Indtil skyggerne igen holder sit indtog og er mørke og dybe som digte og kys.

Poul Stender, sognepræst
Elev 1970-76

Vordingborg Gymnasium i 1980'erne

På den første skoledag ved Vordingborg Gymnasium konfronteres den ny-startede gymnasieelev med et bjerg af lærebøger liggende i pænt stablede bunker. Allerede på dette tidlige tidspunkt stiller gymnasiet store krav til elevens problemløsende evner. Skolens administration har nemlig kun stillet to plasticposer til rådighed til hjemtransporten af den enorme stabel bøger. Løsningen består da i, at eleven først sprænger bogbjerget i mindre stykker og derefter *selv* tager initiativ til anskaffelse af andre transportduelige bæreposer.

På denne måde indleder enhver elev ved dette sted sin gymnasiekarriere som kritisk, selvstændigt tænkende individ. I det første år er man put- eller minus-g'er. Derefter avancerer man: først til junior-g'er og siden til senior-g'er. Denne tidsperiode forløber dog ikke uden oplevelser af mangfoldig art.

Ved enhver given passende lejlighed udsættes Møn-boerne af de øvrige elever for harmløse drillerier vedrørende deres geografiske afstamning. For os andre sjællændere synes Møn-boernes kø-kultur ikke at være særlig overbevisende. Hver eftermiddag stormer de ud af klassen – hen ad gangen – ned ad trapperne – et smut ind i garderoben – ud af indgangsdørene og hen til den frelsende gennemgående bus, næsten non-stop til Downtown, Stege. Parkeringsarealet omkring denne bus danner scene for den drabelige kamp om erobring af en af de eftertragtede siddepladser i den 'gennemgående'. Denne daglige kamp forbedrer Møn-boernes kondition – eller råstyrke om man vil – og er for dem et vigtigt supplement til de to ugentlige idrætstimer.

I bussen på vej til og fra uddannelsescentret sidder gymnasie- og handelsskoleelever side om side. Ved ankomsten om morgenen skilles de to elevgrupper imidlertid hurtigt ad.

Det er nemlig således, at der i skolen synes at være en underlig skillelinje mellem de to institutioners elever. Det er svært at finde fælles fodslag, selv om elevgrupperne befinder sig under samme tag. Ofte gør gymnasie- og HF-eleverne fælles front mod handelsskoleeleverne (eller »handlerne«, som de også kaldes) i sager, hvor vitale interesser står på spil.

Fra indgangsdørene går »handlerne« deres faste, bestemte rute – op ad trapperne og fremad den lige gang langs kantinen hen (og i sikkerhed) bag slusen ind til handelsskolens afdeling af VUC. I kantinen har de to skolers elever hver deres usynligt afgrænsede territorier. I almindelighed er der i øvrigt mange elever, der ligefrem har faste pladser ved bestemte borde. Disse markeres ved hjælp af overtøj, tasker, papir, bøger, mapper, cigaretskod, penalhuse og andre personlige ejendele. Ganske interessant territorialadfærd! Ve den, der ved en fejltagelse kommer til at sætte sig på en sådan reserveret plads. Til skolebladet 'Stråber Tidende' skrives der harmdirrende læserbreve om kantineområdets seneste kunstneriske (lysende) nyanskaffelse, der hurtigt får tilnavnet »Den gule neonsol«. Et af disse læserindlæg anvendes for øvrigt som oversættelsesopgave i et 3. g. samfundssprogligt engelskhold.

Gymnasiets 60'er-lærere er tydeligt identificerbare i forhold til resten af lærerkollegiet. Lejlighedsvis må disse sympatiske gode gamle 68-drenge tage sig til fuldsækget – dog til nød overskægget – stoppe op midt i en time, småfilosofere lidt og spørge sig selv og sine elever, hvorfor i alverden de fortsætter med at administrere dette system. Baggrunden for karaktergivningen og hele konkurrencementaliteten tages op til grundig diskussion i klassen. Man kan godt blive enig med hinanden om, at gymnasiets almindelige og studiekvalificerende formål er i et indbyrdes konfliktforhold. Man kan måske også blive enige om, at lærerens dobbelte rolle som såvel underviser og bedømmer er uheldig. Men gøres der noget ved det? Ender disse udbytterige diskussioner og gode intentioner blot med klokken ding-dong? Se, det vil fremtiden vise.

Det post-industrielle samfund har også ved Vordingborg Gymnasium varslet sit komme.

Samtlige 1. g. klasser skal fremover modtage grundundervisning i EDB, ganske som alle skolens lærere er i færd med at lære denne fremmede, lidt skræmmende størrelse bedre at kende. EDB-maskinens tilstedeværelse i gymnasieskolen markerer den generelle voldsomme teknologiske udvikling i samfundet og symboliserer måske begyndelsen til en æra inden for undervisningsmetoden: Den elektroniske – hvem ved?

Elektronikken er dog af praktiske årsager forlængst taget i brug ved rektors kontor, hvortil der – i lighed med de videregående uddannelser – er indført adgangsbegrænsning. Den ved indgangen til tronsalen placerede lysregulering kontrollerer rektor fra sit store skrivebord ved at trykke på røde, gule og grønne knapper. En lav summende lyd og den grønne lampes lys indikerer

'kom ind'. Her kan man få afklaret administrative spørgsmål, blive rådgivet, modtage rektorale henstillinger og i øvrigt drøfte problemer af enhver art.

Siden 1980 har gymnasiet som bekendt haft til huse i Vordingborg Uddannelsescenter, VUC. Om VUC's arkitektoniske udseende hersker der stærkt delte meninger. Nogle finder byggestilens retlinede, kantede former ubehagelig – andre føler sig modsat ikke generede af bygningens udformning. Det er i hvert fald givet, at overgangen fra det gamle gymnasium på Næstvedvej og her til Chr. Richardtsvej må have været en betydelig omvæltning på mange områder. Det, der udefra ligner store trekantede byggeklodser (beliggende på husets tag), er ikke – som man måske umiddelbart kunne antage – solfangere, men derimod en slags lyskilder – placeret over hvert klasselokale.

Udover at tilvejebringe lys i lokalerne tjener trekanten som professionel og ret så vedholdende sabotør af den undervisning, der sædvanligvis formidles verbalt.

Trekanten opfanger nemlig en betragtelig del af lyden i lokalet. Man har i den forbindelse været så smart at placere katederet og dermed – i det omfang denne ikke leverer undervisningen liggende på elevernes borde – også læreren strategisk vigtigt *direkte* under trekanten, således at den ærede adjunkt/lektors tale kan forsvinde let og ubesværet op i trekantens top – til klassens ugunst. Det må dog retfærdigvis siges at være til fordel for de lærer-kandidater, der gæster skolen, idet disse i deres pædagogikum ved Vordingborg Gymnasium, ganske særlig automatisk lærer at tale både højt, klart og tydeligt.

Herudover har den karakteristiske trekant lagt form til skolens logo (2 af sådan ved hinanden placerede trekanter), der pryder såvel brevpapir som brevkuverter.

En rettidig opgaveaflevering er undtagelsen snarere end reglen. Vores (de for-mastelige synderes) motto: Hellere aflevere en ordentlig gennemarbejdet opgave for sent end en halvfærdig dårlig til tiden! Heroverfor resignerer lærerne og siger: »Well, det er de små stød, livet gi'r én«. En anden siger i stedet: »Denne manglende afleveringsdisciplin kan relateres til ungdommens generelle narcissistiske tilstand. Det var måske en idé at skrive en rapport om den problematik?«.

I sin træningsdragt jogger en geografilærer energisk hen til lokale 1.15, og indleder undervisningen med sin hyggelige startreplik: »Come on boys and girls, let's get started«. I den anden ende af skolen sætter en engelsklærer sig til rette ved katederet, lægger piben i et af de velkendte brune askebægre og starter sin time med at placere sit armbåndsur ved siden af dagens tekst.

Uden disse åbningsritualer kan der umuligt undervises.

Om samarbejdsklimaet generelt skal siges, at der hersker et i almindelighed godt, afslappet og tillidsfuldt forhold mellem lærer og elev.

Det er fantastisk dejligt på én gang at have nogle fagligt højt kvalificerede og på samme tid rare, forstående, glade og overordentlig sympatiske lærere. Dette vil for mig fremstå som en af min gymnasietids allerglædeligste oplevelser.

Elevrådet har nu etableret sig som en fast institution på vores skole. Elevrådet og hele elevdemokratiet må i de kommende år forsat videreudvikles. Elev-

medindflydelsen i gymnasiet er et naturligt led i enhver forberedelse af unge til forståelse for og medleven i de almene demokratiske beslutningsprocesser. Det er i denne forbindelse min erfaring, at med en større indlevelse og større engagement i skolen og dens aktiviteter, øges ens sunde tilknytning til og ansvarsfølelse over for skolen. Skolen bliver da andet og mere end blot lektier. Trivsel opnås ved *selv* – udover den almindelige skolegang – aktivt at tage del i skolens dagligliv.

John Bo Northrup

Elev 1982-85

Gymnasieskolen 1935-1985

Love og profeter

1935

I Vordingborg begyndte i august 1935 den undervisning, som skulle føre til dimission af byens første studenterhold i nyere tid. Lærerne har da vel gransket den kongelige anordning og bekendtgørelsen fra marts samme år, måske endda gjort det mere uhildet end kollegerne på de etablerede gymnasier, hvor fornyelsen vakte megen debat, havde forsvarere og modstandere.

Det kan ellers undre os, at gymnasiet stort set var uændret siden loven af 1903 og de dertil hørende kgl. anordninger og bkdtg. af 1906 og 1909. Det kunne synes, som om end ikke første verdenskrig havde ført til overvejelser eller selvkritik. Men der havde nu været tilløb i 1923 og 1930, endda med forslag om dybtgående ændringer i opbygning og indhold, der var bare ikke blevet noget af.

Ligeså egnet til undren er, at reformen 1935 kunne gennemføres administrativt. Men sagen var, at både lovgivere og almenhed interesserede sig mere for en folkeskolereform; dengang som både før og siden levede gymnasiet tilbage trukket til det upåagtede. Debat og forsøg på lovgivning for folkeskolen førte endda til, at en undervisningsminister, F. J. Borgbjerg, blev gået og afløst af Jørgen Jørgensen, som i 1937 fik loven igennem, den, der opdelte overbygningen i eksamensmellemskole og eksamensfri mellemskole.

Forud for ordningen af 1935 havde undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne, dr. Højberg Christensen anmodet Gymnasieskolernes Lærerforening om at nedsætte fagudvalg. Tilsvarende havde 1903-lovens fædre i årene fra 1898 afæsket samtlige statsskolers lærerkollegier responsa om de forestående ændringer, fra helhedens til detaljerne. En eventuel 1985-reform synes ikke at skulle få så demokratiske vilkår!?

Af betydeligere ændringer i reformen af 1935 skal nævnes, at de to sproglige linjer (klassisksproglig og nysproglig) fik mere naturfag: fysik og kemi, astronomi, geografi de to første år, naturhistorie (!) i 3. g., d.v.s. fysiologi og biologi. Senere ordninger har indskrænket naturfagene på den sproglige linje, hvad der nu tales en del om igen at råde bod på. I dansk blev oldnordisk helt afskaffet og afløst af modersmålskundskab, som ud over en kort sproghistorisk oversigt krævede et rimeligt indgående kendskab til nutidssproget, og som en forløber for de seneste årtiers ændrede eksamenspraksis blev der i dansk ved studentereksamen forelagt en ulæst tekst i denne disciplin. Frem-

hæves bør, at i historie blev kildelæsning og billedtolkning, »billedlæsning« obligatorisk. Th. A. Müllers forskning og pædagogiske erfaring var slået igennem. Fagets grundlov i nyere tid er 1935-ordningen, ligesom matematik og fransk fik deres i 1961, og dansk sin i 1971.

Endelig brød reformen eksamenssystemet op, fordelte de afsluttende prøver over 2. og 3. g., med eksamen i geografi (med fysik og kemi) og matematik for sproglige, engelsk og tysk for matematikere efter 2.g. Antallet af eksamensfag begrænsedes, nogle kunne gå ud, hvilke, blev bekendtgjort sidste skoledag. Ud over den ikke usædvanlige vægning ved fornyelse fik ordningen også advarsler med på vejen. Ændringerne tegnede til at forøge pensakravene, hævdede enkelte. Det var der ikke så lidt om, det blev bekræftet af nye lærebøger af hidtil uset omfang og af fyrrernes og halvtredsernes tiltagende klager over elevernes arbejdsbyrde.

30'erne var jo ellers ikke et årti, der kunne formodes at have overskud til forandringer med skolefolkets hjælp. Økonomisk krise, arbejdsløshed, svagt socialt sikkerhedsnet (trods forbedringerne), nazisme og stalinisme, i det hele en atmosfære af antiparlamentariske, ja antidemokratiske holdninger kunne ikke virke befordrende i hverdagen. Dog blev der skabt fornyelser: lad mig her blot nævne de første lejrskoler, faget erhvervsgeografi – som andre faglige landvindinger bredte de sig skam til folkeskolen og Danmarks Lærerhøjskole, men reklame for sig selv gjorde gymnasielærere heller ikke den gang.

Vist kunne de yderligtgående, kun tilsyneladende modsatte bevægelser Hitlerisme og Stalinisme friste til frygt for at knytte sig til nogen politisk idé overhovedet, det gjaldt mange elever. Men dels var bestemt ikke alle gymnasielærere, og historielærere slet ikke, stumme over for tidens tegn; dels fik traditionen for humanitet og åndelig frihed bare bedre kår. Der er også en tradition i gymnasiet for kritisk holdning, dengang vel ikke 1970'ernes samfundskritiske ideer, selv om de da lurede. Men også vordende embedsmænd skønnedes at have behov for selvstændiggørelse og kritisk sans, også de blev opdraget til skepsis over for det trykte ord, pressens som lærebøgernes.

I dette rappe overblik over et halvt århundrede er det ikke muligt at skildre gymnasiet i de fem besættelsesår, blot så meget: retssager mod gymnasielærere under opgøret bagefter var yderst få, vidnesbyrdene om indre og ydre afvisning og om aktiv modstand anderledes talstærke. Opøvelsen i kritisk holdning, bevidstheden om vor nationale traditions særpræg blev styrkede. En mere kuriøs, men da forstæelig virkning af besættelsen blev for ganske mange sproglige den, at de forsømte faget tysk; der er eksempler på, at de allerlaveste karakterer i skriftlig tysk blev modtaget med selvfølelse. Tendensten holdt ved nogle år, vel fyrrerne ud.

Efter besættelsen følte såvel mange lærere som deres organisation sig for-

pligtet på en generel demokratisering af gymnasieskolen, politisk og ikke mindst økonomisk. Den mere ligelige adgang til gymnasiet var ønskelig, forbedring af elevers og læreres økonomi tiltrængt, en nødvendig forudsætning. Man efterlyste mere systematiseret og offentligt støttet forsøgsvirksomhed, og man spurgte sig, om gymnasiets indhold nu også tilgodeså samfundets behov. Hele eksamenskomplekset blev belyst – og pillet ved. Autoriteter som undervisningsinspektørens faglige medhjælpere blev angrebet.

Men økonomien var længe endnu ikke til forbedringer, endsige kostbare forsøg og deraf måske følgende helhedsløsninger. Efter befrielsen og i resten af fyrrerne var der vilje til at gå til systemets rødder, til at ændre adgangsbetingelserne til gymnasiet, til igen at tage relationen gymnasium og samfund op, igen at tage begreberne almindannelse og studieforbereelse for sig.

Intet af det var spildt. Uden de års udvalg og skoledebat havde 60'ernes og 70'ernes reformer været mindre velforberedte. Foreløbig var virkningerne få og små.

1953

Måske af den grund, men da især ved de første halvtredseres stadig trange kår var de år forstemmende. Man talte om den tavse generation, mangan lærer berettede om skuffelser. Når der for læreren at se havde været højt loft og flugt over timen, når grimme bagtanker havde været holdt nede, nåede en elev, just som klokken ringede, at spørge: »Skal vi opgive det? Hører De i det til eksamen?« Men så meget opnåedes dog, at klager over 1935-ordningens krav blev hørt, nedsættelser her og der foretaget.

Nedsættelser og ændringer blev så samlet i 1953-ordningen, der altså i de fleste fag virkelig var en aflastning og altså for så vidt et fremskridt, ellers fortjener den knebent at kaldes reform. Som vanligt kom de kgl. anordninger og bekendtgørelsen ved forårstid, denne gang i april, med gyldighed for årets nye elever i r.g., altså for studenterne 1956. Pensumnedsettelse var det bedste ved det lovgivningssæt, der i øvrigt som sine forgængere kom til på demokratisk vis, med dr. Højberg Christensen som formand. Ordningen var nu næppe heller nogen tilsigtet egentlig reform, rammerne for udvalgets arbejde var temmelig snævre.

Ifølge 1953-ordningen havde sproglige studenter af årgangene 1956-1965 incl. ikke matematik, hvad flere i og uden for gymnasieskolen straks og siden forholdt sig kritisk til, endog nogle fransklærere, som ellers fik deres andel, to timer i alt. I dansk udgik modersmålskundskab, blev i hvert fald ved eksamen erstattet af grammatik, og så meget eksamensskole var (er?) gymnasieskolen, at hvad der ikke skulle følges op ved den lejlighed, risikerede hensygnen, om

ikke ligefrem sin eksistens. Nogle fag fik mulighed for selvvalgte områder eller, som historie, valget mellem forskellige kombinationer af eksamensopgivelser. Efter et ofte udtalt rektorønske blev der lagt læseferie mellem skriftlig og mundtlig eksamen, for det havde i årene fra 1938 været svært at motivere eleverne for skolegang i den periode.

1958

Jørgen Jørgensens folkeskolelov 1937 havde haft ringe kår i besættelsestiden og en lang række fattige år derefter. Den var ikke lykkedes. Eksamenspresset på folkeskolen var blot taget til, den eksamensfri mellemskole var på flere måder en fiasko, i hvert fald i de store byer, hvor den ikke havde fået bugt med hverken forældres eller læreres honnøret ambitioner. Det blev Jørgen Jørgensen selv, der som undervisningsminister igen i 1958 fik den ny lov igennem, og denne gang med dybere og bredere virkning.

Førud var gået politiske gruppers og udvalgs intense, årelange overvejelser, herunder forslag om et fireårigt gymnasium, i sidste omgang også en indsats for et femårigt gymnasium, de to typer byggende på et længere eller kortere folkeskoleforløb, delt eller udelt. Så mange grupper stod mod hinanden: folkeskolens, realskolens og gymnasieskolens lærerorganisationer, i nogen grad købstadsskole mod landsbyskole, og naturligvis de politiske partier.

Ved GL's ekstraordinære generalforsamling i Århus den 10.3.57 billigede forsamlingen formanden, rektor Karl Olsens henstilling om støtte til fortsat loyalt samarbejde med de andre lærerorganisationer, in casu om at bevare en mellemskoleordning, altså den syvårige gymnasieskole. Endnu ved nytår 1958 anså Karl Olsen bevarelsen af fire års barneskole og tre års gymnasium for sikret, men da han en april dag 1958 tog til København for den endelige aftale, måtte han opleve, at ministeren forinden havde indgået forlig med Danmarks Lærerforening, og det altså uden om Gymnasieskolernes Lærerforening. Den forgæves rejse fra Viborg, oplevelsen af at have været holdt udenfor var en sensation, den morgen forløbet blev bekendt på lærerværelserne, af mange i øjeblikket opfattet som et ydmygende nederlag, selv om de fleste senere kunne indse nødvendigheden af den radikale ændring i den samlede danske skoles struktur.

Gymnasieloven 1958 gentager i formålsparagraffen næsten ordret 1903-loven, blot er »højere almenundervisning« ændret til »almendannende undervisning«. Formålet er som til dato det dobbelte: almindelig og grundlag for videregående studier. Men en gymnasieskole lignede ikke mere sig selv, syntes mange. I stedet for gennem fire mellemskoleår havde man nu kun eleverne i deres ottende til niende, eventuelt tiende skoleår, de nye 1.-3.

realklasse, før de blev optaget i 1. g. Reaktionen hos en del gymnasielærere var bitterhed. Vist havde den syvklassede gymnasieskole haft behagelige, også værdifulde sider: den var enkel i sin opbygning, hang godt sammen fagligt, og især var det af menneskelig værdi at følge de unge, fra de var elleve år, til de gik ud som 18-19-årige. Men demokratisk var den syvårige gymnasieskole ikke. Den var udemokratisk over for årgangen, fordi den befordrede den elite, der havde haft held til at slippe ind i en gymnasieskoles 1. mellem, hvad der var ulige sværere end at komme i 1. g. I en række fag stod de over for en kerne, i årtier et flertal af elever, der havde modtaget fire års undervisning med klart sigte mod gymnasiet. Den syvårige gymnasieskole havde præg af eliteskole. Adgangen til dens 1. mellem, som til folkeskolens, var mellemskoleprøven, »embedseksamen for 11-årige«, kun dens prækandidater kom i gymnasieskolen.

Med udgangen af juli 1958 forlod dr. Højberg Christensen undervisningsinspektionen efter 31 år som dens chef. Han var den fremragende leder af den danske gymnasieskole, kendte den enkelte skoles særpræg og så godt som alle lærere i det ganske land. I sin tiltrædelsestale i 1921 som rektor for Ordrup Gymnasium havde han udtalt: »Erst die Arbeit, dann das Spiel«, men han værdsatte dem begge, fremmede efter tidens muligheder også det musiske i skolernes hverdage og fester. Arbejdet, studiet, erkendelsen var for Højberg Christensen den bedste, ja den eneste acceptable form for karakteropdragelse. Han forblev på 1903-lovens grund, anså dermed skolesystemets 12 år for en art enhedsskole med rimelige opstigningsmuligheder for alle egnede. Den skoleform, dens elever og lærere forsvarede han, fremhævede begge parters lange og krævende arbejdsdag, han var i det hele betænkt på vort gode rygte.

I besættelsestiden stillede der betydelige krav til ham, arbejdsmæssigt som i holdninger i mange ekstraordinære situationer. Jørgen Jørgensen overdrog ham alle forhandlinger med tyskerne i skolesager. I Scaveniusregeringen blev han undervisningsminister. Som den loyale embedsmand, altså også loyal mod regeringens officielle holdning redede han flere sager ud, traf diskrete afgørelser og sikrede i det længste arbejdsro. Efter befrielsen opstod der uro om hans administration. Der kom angreb på hans embedsførelse, men også forsvar. Et betydeligt antal rektorer var blandt dem, der ikke fandt, han var gået for vidt i føjelighed. Ingen angreb ham for unational adfærd. Men da uroen omkring ham var ubestridelig, bad han selv om at få sin embedsførelse bedømt af den særlige tjenestemandsdømstol, som den 10.7.47 frifandt ham fuldstændig.

Dr. Højberg Christensen vogtede gymnasieskolens ry, normalt i filosofisk ro, med evne til at lytte og argumentere derefter. Kun en enkelt gang blev han den utilgængelige akademiker. Det var i en radiodebat med Steen Eiler Ras-

mussen (se »Juletræet«, 1953), som havde angrebet skolen for at bære et dystert præg af frygt og mangel på selvstændiggørelse, ikke væsensændret fra den latinskole, Alexander Kielland 1882 havde angrebet i romanen »Gift«. Vor chef argumenterede hårdt, pågående, påviste punkt for punkt selvstændighedsfremmende momenter (flere, end de unge og yngre af os kunne hitte), og han sluttede i fuld rustning med »Quod erat demonstrandum«. Men det var undtagelsen. Normalt havde dr. Højberg Christensen betydelige forhandlingsevner, ingen akademiske unoder og hjalp os alle, institutioner som enkeltpersoner, med årenes erfaring også ved at give eksempler på, at den forelagte modgang havde fortilfælde i Danmarkshistorien.

1961

Gymnasieloven af 1958 skulle nu udmøntes. Det arbejde stod på i »Gymnasieskolernes Læseplansudvalg«, nedsat 9.3.59 under forsæde af den nye undervisningsinspektør for gymnasieskolerne Sigurd Højby. Forinden havde en gruppe yngre lærere sammen med rektorerne Thure Hastrup, Mogens Kabel og Per Krarup givet forslag til et nyt indhold. Metoden kan anbefales, hvis de nærværende gale pengeår og spareknive (og den politiske vilje?) skulle føre til ændringer af gymnasiets struktur og indhold uden samarbejde med de faglige udvalg, der består af Direktoratets fagkonsulenter og folkevalgte repræsentanter.

Den nævnte gruppe fremlagde i 1958 bogen »Gymnasiets opgave«, »den med mæanderborten« blev den kaldt, vist af både tilhængere og modstandere. Bogen lignede i opbygning og argumentationsform en ministeriel betænkning og var en selvbesindelse for dem, der kendte tidens krav, men i øvrigt uafhængig af den beskrevne kamp om den samlede skolestruktur. »Gymnasiets opgave« anstiller betragtninger over begrebet dannelse, afviser den encyklopædiske, som hævdes endnu at præge gymnasiet (heri lå gruppen på linje med Steen Eiler Rasmussens angreb), prøver sig frem til definitionen »at vække opmærksomhed«. Gruppen vælger det almindelige, det generelle frem for det specielle, mere snævert fagvidenskabelige, peger altså ikke frem mod den grendeling, der blev gennemført.

Situationen, mens læseplansudvalget arbejdede, var i hastig udvikling, elevtallet voksende, lærermangelen mere end anedes, og samfundets krav til gymnasiet som skolen i midten var under ændring. Der havde lydt kritik fra Københavns Universitet, at studenternes selvstændighed var beskeden. Vist var præsentable kundskaber som til alle tider nødvendige, men der var et tiltagende behov for studievaner, studieforberedende arbejdsformer, for mere problemløsning ved siden af indlæringen.

Arbejdsresultatet, »Det nye gymnasium« udkom i 1960. Foruden underudvalg for det enkelte fag havde hovedudvalg for grupper af beslægtede fag været nedsat. Betænkningen drager en parallel til situationen i 1903. Dengang var det påkrævet at inddrage de moderne sprog i gymnasiets fagkreds. I 1960 er det den samfundsfaglige undervisning, der skønnes fornøden. Resultatet blev jo de samfundsfaglige grene. Et medlem af kommissionen, professor Knud Tøgeby, kunne ikke acceptere, måtte tage forbehold. Han udtaler nok sin respekt for kommissionens argumentation til gunst for udvidelse af undervisningen i samfundsfag, men han finder, at samfundsgrenen på uheldig måde udvider den almindelige undervisning på bekostning af den i redskabsfagene sprog, matematik, fysik, og just de fag er fundamentale for de videregående studier. Andetsteds i betænkningen hedder det, at sprogundervisningen, læsningen af litteratur på de store kultursprog er et væsentligt element af den almindelige undervisning, altså har en funktion ud over den at være redskabsfag.

I 1961 fornyes formen for ministerielle, direktorale udsendelser, der nu omfatter én bekendtgørelse om undervisningen i gymnasiet, én om fordringerne ved og eksamensopgivelserne til studentereksamen. Hertil kommer som værdifuld, påskønnet nydannelse »Vejledende bestemmelser vedrørende undervisningen i gymnasiet« – fordelene er netop vejledningen, den anderledes indgående forelæggelse af fagenes discipliner og deres muligheder, betydeligt mere omfattende, end hvad der skulle presses ind i bekendtgørelserne, selv om de fra 1906 til 1953 var vokset kendeligt i omfang.

Gymnasiets opbygning blev fra skoleåret 1963 en anden. 1903-lovens tre linjer blev til to, idet den klassisk-sproglige linje skulle fortsætte som gren blandt andre tilbud. 1. g. blev til et basisår, omend ikke fælles for alle, men delt op i den sproglige og den matematiske linje. Med 2. g. begyndte grendelingen, den endnu eksisterende. Dog måtte samfundsgrenen vente, til det nye universitetsfag havde fremkaldt kandidater. Nyt fag var formning med kunstforståelse, som ligeledes kunne vælges fra 2. g., med musik som alternativ. Siden kom dramatik samt film- og tv-kundskab med i den valgmulighed.

1961-bekendtgørelsen var for alvor en ny gymnasieordning. For mig at se i dag, altså ved en efterrationalisering, var 1961-reformen karakteristisk ved sit krav om, at universiteternes videnskabsfag, etablerede som nye, skulle være en studiemulighed allerede i gymnasiet. Hvis den betragtning har noget på sig, blev det utilsigtede resultat af 1961 et hidtidigt højdepunkt i krav om indsigt i videnskabelig metode, ligesom 1935-reformen toppede i henseende til pensakrav, formodentlig lige så utilsigtet, sine fædre ligeså uafvidende.

Af fag fra 1903-loven (og ældre) blev især matematik og fransk ændret, i mål som i indhold.

Der kom nu to niveauer på matematisk linje, A-niveauet for mF (den gamle matematiske linje), B-niveau for mN og mS. »Den nye matematik« indebar begreber som mængde, afbildning, komposition; i formålsbestemmelser omtaltes »kendskab til matematisk tankegang«, »fantasi« og »fortrolighed med anvendelse af matematik i andre fag.« Der måtte iværksættes kursus og møder for matematiklærerne, som stod over for et i hvert fald for nogle lærere nyt matematisk sprog. Nye lærebøger blev skrevet. Nogle matematiklærere mente, at nu stod verden ikke til næste skoleår, langt de fleste tilpassede sig, endda med engagement. En enkelt tragedie bør mindes med respekt. Især var selv erfarne matematiklærere i de første år tilbageholdende med at overtage undervisningen på mN og mS. Kuriøst nok kneb det i 1963 at skaffe matematiktimerne i i. s. besat, selv erfarne matematikere stillede sig bagest i køen.

Fransk fik som nyt formål også »nogen øvelse i at udtrykke sig mundtligt på sproget«, ved eksamen skulle teksten refereres på fransk, støttet af eksaminators spørgsmål. Det krav var altså uundgåeligt de tre år igennem.

Ligeledes i 1963 blev den nye karakterskala, den nugældende 13-skala indført i gymnasiet, og i de følgende år kom den ind så godt som overalt, fra universiteter til folkeskole.

De første skridt til ændring af eksamensformer blev taget: forberedelsestid, skriftlige opgaver ændret i flere fag, ifølge hvad der kunne synes en naturlov: ikke mindre, tværtom øgede krav for hver ændring af opgave eller eksamensform. Derimod fører linjen valg mellem opgaver, forberedelsestid, hjælpemidler frem mod aftagende eksamensnervøsitet og nedsat risiko for tilfældigheder. Den snævre punkt eksamination, afleveringen her og nu, for ikke at bruge et grimmere ord, er afløst af en forelæggelse og en dokumentation for en metode.

Endnu før grenvalgsordningen var konsolideret, vanskeligheder som anskaffelse af apparatur og undervisningsmidler, ekskursioner for stamklasser og/eller grenhold havde vist sig, kom HF til. Undervisningsminister K. B. Andersen havde til hensigt at undgå den blindgyde, det hidtidige præparandkursus ved seminarierne blev for dem, der ikke kunne optages ved læreruddannelsen. De stod med en såkaldt eksamen, men den var uden retsgyldighed, førte ingen vegne hen. For at undgå blindgyden blev der skabt et så at sige toårigt præparandkursus, nok også for at indføre et alternativ til gymnasiet. De første kursus til HF blev i 1967 oprettet ved udvalgte gymnasier og seminarier, de sidste har for de flestes vedkommende beholdt dem, gymnasier med HF-kursus blev flere og flere op i 70'erne, antallet af dem er nu på retur.

HF-eksamen har gymnasialt niveau, derved at fællesfagene svarer til de samme fag på flere niveauer ved studentereksamen, tilvalgsfagene til et sted mellem A- og B-niveau. På visse punkter har uddannelsen studieforberedende

momenter, som er klarere, mere udtalte end gymnasiets, det gælder især 2 års opgaven. De første eksaminander blev dimitteret i 1969, da var eksamen endnu ikke synderligt kompetencegivende, førte jo også i sin oprindelse primært frem til læreruddannelsen. Men efter en betydelig indsats, Direktoratets lange og krævende forhandlinger med universiteter og læreanstalter, fik den i løbet af tre-fire år tillagt samme kompetence som studentereksamen. For begge gælder, at adgangen til visse studier kræver eksamen i supplerende fag, undervisningen ved Gymnasiale Suppleringskurser i universitetsbyerne eller ved den pågældende læreanstalt.

HF var i sine første år en inspiration for gymnasieskolen ved sine til dels nye krav til metode og arbejdsformer og især derved, at en del af eleverne, de studerende, som de snart blev kaldt i bekendtgørelser og administrative skrivelser fra Direktoratet for Gymnasieskolerne og HF, var modne voksne, der havde været ude i erhvervslivet en årrække. De havde i sin tid ikke kunnet eller villet fortsætte i gymnasiet, men var nu motiveret for en studieforberedende uddannelse. Nu er de således sent kaldede færre og færre for hvert år, hvad der kan gøre det vanskeligt at realisere uddannelsens specielle fortrin.

1971

Grenvalgsgymnasiets første år var vækstår, men ikke af de rolige. Nye gymnasier kom til, somme år op til flere. Velstandsstigningen, industriens og teknologiens behov for højt kvalificerede gav pres indefra. Femdagesugens indførelse i august 1970 ændrede timetal i flere fag, en anledning til nok en overvejelse af deres indhold. Det blev kun få år, gymnasieskolerne havde realafdeling. De sidste realister blev dimitteret 1970 og de nærmest følgende år. Vordingborg Gymnasium dimitterede som undtagelse sit sidste realisthold i 1975, samme år som det første hold udgik med HF-eksamen. Kun private gymnasier kunne bevare elever på samtlige trin, og efter at realafdelingen er ophævet, kan de nu afholde folkeskolens afgangsprøver.

Hvad der var behov for, var en samlet uddannelsesløsning for de 16-19-årige, bedst som et fælles uddannelsessystem for alle uddannelser efter folkeskolen – det var vi mange, der med Sigurd Højby i spidsen ønskede. RUGU, det Rådgivende Udvalg vedrørende de Gymnasiale Uddannelser arbejdede med en gymnasielæseplan, som i større eller mindre omfang kunne indgå i en sådan helhed. Men samtidig havde undervisningsminister Helge Larsen nedsat udvalg til indretning af en forsøgsundervisning for de erhvervsfaglige grunduddannelser, hvis mesterlære og af den ganske særligt den teoretiske uddannelse var forsømt i årtier. Som medlem af et underudvalg kunne jeg ikke andet end respektere, at nu gjaldt det økonomiske midler til den ung-

dom, der søgte EFG, men da dybt beklage, at der så ikke var midler til os igen.

I skoleåret 1970-71 pågik et omfattende, meget sammentrængt udvalgsarbejde, som resulterede i bekendtgørelsen af 16.6.71, kaldet »den lille gymnasiereform«, af nogle endda »den lille nænsomme«. Karakteristikken kan forsvares, hvis man ser udfaldet på baggrund af de langt mere radikale strukturændringer, de gymnasiale uddannelsescentre ville have krævet. Bekendtgørelsen blev gennemgående ikke opfattet som nænsom, heller ikke af massemedierne – og bliver det slet ikke af dens modstandere nu omkring midten af firserne. Man var usikker over for § 25, den om elevernes medindflydelse på undervisningen og dens indhold, eller man fandt sit fag (dansk!) unænsomt ændret. Som helhed afspejlede bkdgtg. af 16.6.71, hvad der var sket siden 1961 i samfundet som i gymnasieskolen.

Om danskfagets paragraf i 16.6.71 blev – og bliver – der sagt meget, og meget farvet af den pågældendes synsvinkel, holdninger, temperament. Men hvad mange har overset, og jo mere indsigtfulde, men også polemiske de var, bevidst overset, er, at formålsstykkets første og overordnede sætning angår »sproget som forudsætning og redskab for det enkelte menneskes individuelle og sociale aktiviteter«. Man inddrog herudfra triviallitteratur, massemedier, kommunikationsteori (pragmatisk analyse), men der var ikke, således som man påstod, tale om at opgive kulturarven, endsige om en a-historisk tekstlæsning. De, der hævdede, at den historiske dimension var opgivet, så tilmed særlig tydeligt den marxistiske litteraturforsknings hestehov. Udsagnet var i så fald selvmodsigende og selvopløsende. Det enkelte menneske var derimod ikke mere nødvendigvis af borgerskabet eller embedsstanden, selv om de hverken skulle eller kunne gemmes væk. Det gjaldt flere fagbeskrivelser i bekendtgørelsen, at de var åbne, erkendte en faktisk eksisterende pluralisme, som inddrog også de miljøer, som gennem de senere år søgte gymnasiet, og det turde nu alligevel meget få begræde offentligt.

Med udgangen af juli 1971 forlod Sigurd Højby Direktoratet for Gymnasieskolerne og HF, hvis direktør han blev, da det blev oprettet i 1963, og efter at han fra 1958 havde været undervisningsinspektionens chef. Han tiltrådte med de bedst tænkelige forudsætninger, havde været rektor ved to gymnasier i tilsammen 16 år, en årrække formand for Gymnasieskolernes Lærereforening og havde klare forestillinger om en dyb og bred demokratisering af adgangen til gymnasiet, som ikke burde være forbeholdt de øverste socialklasser, af gymnasiets opbygning og fagindhold, af læreres og elevs skolehverdag. Med hele den holdning havde han tillige historikerens respekt for kulturarven, også for fagenes indhold, men ønskede at lade helheden være bestemmende for fagene, ikke omvendt. Det har altid været og er stadig i nogen grad

den enkelte lærers dilemma, at faget stjæler billedet, virker hæmmende på anden kontakt og udfoldelse. Sigurd Højby ville fremme en bedre balance mellem fagene og helheden. Hans erfaringer herfor omfattede højskole, gymnasium og universitet, og de tre sporede alle i hans udtalelser og afgørelser.

Det mærkedes hurtigt, at der var kommet en ny undervisningsinspektør. Allerede i september 1958 fik de faglige medhjælpere, fagkonsulenterne en instruks, der fastslog deres primære opgave som kollegial rådgivning. Skolebesøg skulle anmeldes i forvejen, indberetninger kun skrives i specielle tilfælde og da sendes i kopier til skolen og læreren. Ikke så længe efter blev censorkorpset ved mundtlig eksamen udvidet, så alle kom på censorlisten, når de havde gennemført deres første hold. Det varede ikke mange år, før den liberalisering alligevel havde været nødvendig, hvis det stigende antal eksaminer skulle gennemføres, end mere gjaldt det, da højere forberedelseseksamen kom til, her kunne jo intet fag falde ud til eksamen.

Ud over de gode forudsætninger havde Sigurd Højby et stærkt helbred og en ualmindelig arbejdskraft. Ellers havde han heller ikke kunnet gennemføre de tretten års ekspansion, to gymnasireformer og endda som formand for forsvarrets »klimaudvalg« bidrage til militærets demokratisering, til dets pædagogisering så at sige. Som sagt: vi er mange, der gerne havde set hans ideer om et fælles uddannelsessystem for alle 16-19-årige realiseret. For mig som for mange var Sigurd Højbys linje afgørende, om han eller vi havde held eller ej til at realisere vore ideer. Jeg har ofte følt mig beskæmmet i samarbejde eller samtaler: han forekom mig yngre, smidigere, evnede at følge med, indrette sig på en ny situation uden at opgive ideen, linjen. Meget muligt er jeg og andre i dag mere bundet til ideen om gymnasiale uddannelsescentre end han selv.

Endnu i halvfjerdsernes første år regnede nogle med en bekvem og bred vej ind i overflodssamfundet. Der var tillid til, at nu var lighed for alle ungdomsuddannelser, fortsat udbygning af (naturligvis) specielt vor egen skoleform os sikret. Gymnasieskolen ekspanderede da også fortsat i halvfjerdserne, nye gymnasier kom til, og det ind i firserne, og det kunne stadig hænde, at et nyt gymnasium var for lille et år eller to efter indvielsen. Stadig melder sig omkring en tredjedel af en årgang til vore to gymnasiale uddannelser, men årgangene er mindre. Andre træk er kommet til i kriseårene: adgangsbegrænsningen til de højere læreanstalter, og modsat søger færre efter eksamen ind på universiteter og læreanstalter, hvad der kunne tilskynde til styrkelse af det almendannende element.

Men hvad enten overflodssamfundet mentes i sigte, eller firsernes krise er en realitet, har gymnasiet siden 1971 været i indre udvikling, vækst, fornyelserne mange. Nævnes skal: introduktionsdage for de nye førsteklasse; studievejledningen er blevet udvidet fra kun at stå til rådighed for HF-klasserne

til at bistå eleverne på de tre gymnasietrin; pædagogiske værksteder er indrettet og deres apparatur stadig ajourført, det samme gælder audiovisuelle hjælpemidler. Forsøgsundervisning har i nogle tilfælde ført til, at fag eller metoder siden er kommet ind i love og bekendtgørelser, det gælder f.eks. spansk i gymnasiet og datalære på HF. Projektorienteret undervisning har bidraget til en øget kontakt med det øvrige samfund. Fra skoleåret 1984-85 er edb et fag på gymnasiets læseplan, således at undervisningen efter et 30 timers kursus i r. g. skal følges op de to næste år.

Elever

I begyndelsen af vor periode var elevernes kontakt med deres lærere gennemgående beskeden, men dog i fremgang. Den autoritære tone var allerede mildnet i 30'erne. Gymnasiet havde allerede da sine oprørere, omend de var det inden for systemet, anerkendte dets helhed, men fandt dets indre svagheder, dets selvmodsiggende træk i fagindhold og omgangstone – og lod den erkendelse gå ud over lærerkredsens svagere led.

Mens man endnu i tyverne vitterligt i ramme alvor her og der kunne afsynge »Herrer vi er i åndernes rige«, var omformuleringen »Ånder vi er i herrer-nes rige« i trediverne nok så symptomatisk for det mismod, der prægede akademikerne og trængte ned til de vordende studenter, af hvilke jo de fleste havde videregående studier som mål.

Men vist var gymnasieskolens opbygning autoritær både i teori og praksis, og det blev den ved at være til lige ind under ungdomsoprøret ved universiteterne. Endnu i 1966, 1967, ja 1968 var der langt til oprøret, og meget var som før.

Hvor forskellige var imidlertid ikke skolerne ud over landet! Det var, hvad der undrede og opmuntrede mig i mine rejseår, at praksis var så forskellig, at skolerne havde hver deres egen omgangstone, uafhængigt af, til tider ligefrem i modstrid med de regler, som tilsyneladende var de samme overalt. Det hænger nok sammen med, at vel var og er det pædagogiske tilsyn centralt (og det bør forblive så, sagt med venlig adresse til vore amter og hovedstadskommuner) – men man blandede sig ikke i den enkelte institutions disciplin og ordensregler, ja, der er eksempel på, at centraladministrationen har vægret sig ved at træffe den art bestemmelser. De faktiske individuelle forskelle må man erindre sig, når man læser nedenstående om ordensregler og disciplin.

Ordensreglerne var for det meste omfattende, kunne have omkring tyve paragraffer, og de inddrog elevernes adfærd uden for skolen, foreskrev sømmelig adfærd på skolevejen, i nogle byer forment man eleverne at gå på værtshus. Til at besørge ordensreglerne tilgodeset var udpeget en ydre inspek-

tor (gårdvagt, »pladshund«) og en indre inspektor; den sidste tømte klasser og gange efter timerne for elever og sendte dem ud til den førstnævnte. Ydre inspektor sørgede for elevernes skikkelige adfærd under det tvungne ophold i det fri. Slagsmål blev naturligvis ikke tolereret, men det blev det heller ikke, at en dreng og en pige gik med hinanden i hånden. Nu skal elever af i dag ikke tro, at generationerne før dem overalt i landet og uden videre lod sig drive ud i alskens vejr. Slet ikke, ikke så få elever unddrog sig, og der pågik somme steder en munter jagt og gemmeleg, kældre, bagtrapper, bygningens toiletter, alskens smuthuller blev benyttet, og vejen til dem førte forbi forposter, der lod signalerne gå videre. Der var klasser, der gennem tre år havde deres fornøjelse og motion af principielt ikke at vise sig på legepladsen, og snarere end en kamp mod inspektorer var det fornøjelig opfindsomhed fra begge parter. Men om godlidende eller barsk, hvad spildte dog ikke de to parter af tid og kræfter på den sære leg. Den ydre inspektion er ophævet for mere end et årti siden.

Kraftspildet var end tydeligere, når det gjaldt at forhindre tobaksrygning. Ved et rektormøde, dengang afholdt hvert femte år, konstaterede forsamlingen mere realistisk, at rygningen måtte holdes nede mest muligt, forhindres kunne den ikke. Endnu i 60'erne pågik bestræbelsen. Så fjern for os i 80'erne, da væsentligt færre elever overhovedet ryger og ikke sjældent holdes nede af kammeraterne. Umådeholden tobaksnydelse er i dag ved at blive et kendetegn på betragtelig alder, elever og yngre lærere ivrer imod den.

Men om leg eller alvor, alt efter lokal skik og tone, modarbejdede detaljerede ordensregler og den omfattende inspektion elevansvar, modenhed, selvstændighed.

Mødepligten var så total og selvfølge, at glosen ikke eksisterede, den er af nyere dato. Pjækkeri, som det hed, var nogle steder utænkeligt, andre kunne det ramme en sammensangstime eller en sidstetime om lørdagen, det sidste noget afhængigt af lærerens agtpågivenhed. Lysten til at udeblive timer og dage var næppe mindre end nu; det var derimod de sociale og familiære årsager, der i dag kan være til forsømmelser. Så trange tiderne var, holdt kernefamilien sine unge til. Nu er der foreskrevet regler for forsømmelser, herunder aflevering af skriftlige arbejder. Overtrædelser af et vist omfang kan føre til bortvisning fra eksamen eller til eksamen på særlige vilkår, som består i, at årskaraktererne bortfalder, at intet fag kan udgå ved eksamen, og at eksamenspensum i samtlige fag er identisk med hele det gennem årene læste pensum. HF-studerende får med lignende virkning status som selvstuderende. Trods alt, selv om i hvert fald nogle elever og elevorganisationer opponerer mod mødepligtsreglerne, giver de den enkelte et øget ansvar.

Kernefamilien stod helt på skolens side. Mærkeligt nok har samarbejdet,

kontakten gymnasium og forældre i generationer været såre beskeden. De årlige forældre-konsultationer omkring elevernes standpunkt i fagene – de er nu blevet til forældre-elev-konsultationer – har i årtier været den væsentlige, ikke så få steder den eneste kontakt. Gymnasieelever har i mere end mands minde ikke ønsket den kontakt. Måske der dog heri har kunnet spores et moment af den selvstændighed, man ellers efterspurgte. Mærkeligt nok er der på det allersidste fremkommet ønsker om et samarbejde mellem skolen og forældre til de unge under 18 år. Med det fyldte attende år kan eleven, den studerende ligefrem forhindre kontakten, ligesom han selv underskriver karakterlister og forsømmelsessedler.

Trange var kårene, de økonomiske i trediverne og i besættelsesårene, men det var de ikke mindre i fyrrernes slutning. Nok var det et elitært gymnasium, men ikke overklassens, næh, borgerskabets og småborgerskabets, og de havde det ilde i de år. Op i halvtredserne lysnede det, også en smule derved, at skolepenge og betaling af undervisningsmidler, opkrævet gennem skattesystemet, blev ophævet. Det blev omsider, i 1954, også eksamensgebyret, som undertiden havde været vanskeligt at inddrive, så vanskeligt, at en enkelt rektor forsøgte sig med at nægte udlevering af eksamensbevis, men undervisningsinspektøren tillod det ikke.

De spredte oprørere inden for systemet blev til flere, men stadig uden at anfægte det fælles mål. I 50'erne og op i 60'erne bredte præfektssystemet sig, hidtil kun praktiseret på et enkelt gymnasium. Præfekterne blev valgt af gymnasieeleverne, på flere skoler udpeget blandt elever i 2. g. De valgte så en overpræfekt til at varetage den daglige kontakt med rektor og især indvendig inspektør, fungerede som mellemlid mellem dem og kammeraterne. Præfekterne hjalp med eller optog helt opsynet på gangene, havde rettigheder og pligter. De blev vurderet forskelligt, af nogle som et demokratisk fremskridt, af andre som alt andet end, som inspektors forlængede arm eller rent ud som illoyale kammerater. Min vurdering er, at systemet var oprigtigt nok ment, det blev også en forløber for elevrådet, men overgangsformen kom for sent.

Endnu op i tresserne havde gymnasiet præg af en barneskole, mellemskolen bidrog også dertil, ikke mindst på de kommunale gymnasier, hvor selve gymnasiet var en lille overbygning på en mangesporet mellemskole. Familiemønsteret var ubrudt, gymnasieeleverne flyttede ikke hjemmefra, flyttede ikke på kollegium, endsige indgik i parforhold. Det gjorde de først senere, i den statslige understøttelses første år, da støtten var anderledes effektiv end nu. Mellemskolens bortfald sammen med ændringerne i undervisningen, samværsformerne og skolehverdagen viser momenter af den voksenskole, gymnasiet stadig ikke er.

Så meget i samfundsudviklingen førte frem mod ungdomsoprøret omkring

1970 i vore skoler: velfærdssamfundet med forestillinger om overflodssamfundet, den dermed følgende kyniske kapitalisme og materialisme. Men da også atommarcher og provobevægelse, og ungdomsgruppers krav om et andet, rigere liv; det var i de år, interessen for Østens religioner og for meditation, yoga m.m. slog igennem. Man ville ikke gennem pligtens møllehjul, ikke acceptere den personlighedsslugende stræben efter forbrugsgoder. I nogle tragiske tilfælde tyede man til eufori, narkomani.

Kravet om at realisere sig selv i en livsform med andre dimensioner and velfærdets medførte kritik af den traditionelle undervisning, af omgangsformer, af dagens skematvang, opdeling i lektioner, som forhindrede fordybelse, engagement. Den klage er så gammel som usvækket. Det gælder stadig, vi taler alle om de korte enkeltlektioners tyranni, men endnu har ingen for alvor gjort noget ved det.

Vel ikke overraskende skete der overgreb. Det var både en symbolsk handling og en radikal knudeløsning, at man på en statsskole samlede forsømmelsesprotokollerne i skolegården og brændte dem af. Siden udskriver de skoler, der endnu ikke har edb i administrationen, forsømmelsessedler time for time, hvilket meget vel kan beløbe sig til ca. 30.000 sedler på et skoleår. Der forekom sjældne sabotager mod lærerbiler; personlige perfide angreb på enkeltpersoner; demonstrativ spiritusnydelse og hashrygning; undervisningsboycot; krav om og forsøg på at realisere skolemøde med deltagelse af alle i huset. Et godt øje havde eleverne til lærernes ellers da beskedne særrettigheder: lærere, der ikke havde de første timer, måtte se deres cykelplads optaget, når de kom; podier og katederstole forsvandt, mange steder er lærertronsædet aldrig retableret; også besættelse af lærerværelser forekom. Som ved andre oprør og revolutioner henrettede man Ludvig den XVI, men mente Ludvig den XV. For det var nu nok sjældent, at elever omkring 1970 f.eks. var komplet forment adgang til lærerværelset, blev afvist med brøl eller lydeligt smækket dør.

Det var i de år omgangsformer og tiltaleformer blev ændret med varig virkning. Man rejser sig ikke mere, når læreren, rektor eller gæster kommer ind. »De«, »hr., fru, frk. (!)«, titulatur er blevet afløst af »du«, efternavn eller ofte fornavn. Man kunne også endnu omkring 1970 optage elever, der aldrig havde sagt andet end »du« (»do«) til deres lærer. Nogen egentlig holdningsændring kan de ændrede tiltaleformer for tilbageblikket ikke siges at have fremkaldt, samarbejdstonen er reelt uændret, eleverne vel mindre gammeldags korrekte, til gengæld venligere. Omgangsformen er mere afslappet, den gensidige respekt snarest styrket.

Varigere, lovfæstede virkninger er elevråd og fællesudvalg – med vekslende gennemslagskraft år for år, afhængigt af hvad de valgte repræsentanter sætter

ind. Det kan i de ringere år være usikkert, om de elevvalgte medlemmer af skolens råd og udvalg har de mange bag sig, i værste fald om de overhovedet har nogen baggrundsgruppe. Heri vil skolens ledelse og lærere ikke være uden skyld. Det kan anbefales gennem et pædagogisk udvalg at stimulere alles engagement i elevråds- og udvalgsarbejde.

Karaktergivningingen er blevet sjældnere, fra de oprindelige månedskarakterer over fire årlige til nu i reglen to, med årskaraktererne tre. Karaktererne støttes af andre former for evaluering af både undervisning og udbytte. Fra 1973 beslutter lærerforsamlingen ikke mere, at en elev skal gå en klasse om. Den rådgiver eleverne, beslutningen træffes af dem selv, eller for dem under 18 af forældrene. En hjælp ved de beslutninger som i hele forløbet er studievejledningen. Den har i de senere år udviklet sig fra en generel vejledning for klasser og hold til vejledning af den enkelte, en følge af de stadig trangere kår og den tiltagende usikkerhed over for både nuet og fremtiden.

En elevstøtte er ligeledes de nævnte introduktionsdage for elever i førsteklasse, der af lærere og/ eller ældre kammerater får de fornødne informationer, grundlag for en studieteknik og forskellige former for kreativt samarbejde i klasser eller hold. Sigtet er både pædagogisk og socialt; det gælder også studiedage eller emneuge, hvor skemaet brydes op, og der dannes grupper på tværs af klassetrin, klasser og hold, alle under et fælles overbæreb, et tema.

Nu og da ophæves skemaet også, man samles til fællestimer, hvis indhold vedtages i fællesudvalget efter retningslinjer i gældende bestemmelser, som foreskriver variation: kunstneriske oplevelser, oplæg til debat om aktuelle emner, anledning til at blive opmærksom på nye perspektiver inden for kunst, videnskab og politik. Fællestimerne havde begejstret tilslutning de første år, mens det nu kan knibe med interessen, eleverne kan have det med at sive. Det kan skyldes, at undervisningsformen trods alt er blevet mere varieret, behovet mindre for fællestimernes oplevelse af noget andet, men det kan også hænge sammen med afmatningen i politisk interesse. I de første år efter oprøret var venstreorienterede grupper da til at få øje på, omend ikke med den dominans, som nogle ville og vil vide. Siden er højregrupper kommet til, og sådan som det har vist sig andetsteds i Europa, sjovt nok i en form, der er sprogligt venstrefarvet, kan have karakter af et venstresyndrom. Men bortset fra de politisk bevidste mindretal er der ringere interesse, færre politiske debatter, det politiske engagement ved at blive til en desillusioneret apolitisk skuldertrækning.

Med en stigning fra 3-4 % af en årgang til omkring de godt og vel 30 %, der afslutter med en af de to eksaminer, er embedsmandsskolen blevet til en skole for flere befolkningsgrupper. Den sociale rekruttering kan efter statistik og

tabeller stadig synes skæv, men næppe så skæv, som tallene lyder til. Er begrebet socialgrupper stivnet med årene, kommet ud af trit med de faktiske grupperinger? Ubestrideligt er derimod, at adgangsbeholdningen ved universiteter og lærestalter giver risiko for sortering og kynisk konkurrence-mentalitet. Der er foretaget undersøgelser, og hvad de ikke kan påvise, skal massemedierne nok sørge for. Konkurrencemomentets indgreb i gymnasieskolens fællesskab er svære at vurdere, for dels stilles der ledende spørgsmål til eleverne, dels påvirkes svarene netop af massemedierne.

Skolens sociale liv har, med alle mangler, i al langsommelighed været styrket. Men at motivere alle, til selvdisciplin, forpligtelse på fællesskabet, dermed også på arbejdet, er vi ikke nået til. Sammen med den svigtende politiske interesse fornemmes en tilbøjelighed til tidligere tiders paradoksale udtryksform, til en farlig, ustabil selvironi, som i de få, værste tilfælde kan virke selvdestruktiv. Der er mindre af den frugtbare uro, som en kristen eller anden samfundskritisk holdning kunne vække. Erfaringspædagogikken angribes nu udefra. Det skal indrømmes, at den har ført til enkelte vildskud, har kunnet stille eleverne i centrum og ladet dem forblive der. Men tanken om at tage udgangspunkt i deres miljø og erfaringsverden, i deres øjeblikkelige og fremtidige tilværelse, forpligtelsen på vore elevers verden bør ikke opgives, den står ikke i nogen modstrid med en dansk og europæisk humanismes traditioner, slet ikke med de kristne, og der må slet ikke ses bort fra fællesskabet i de to og tre år.

Lærere

Så meget kan friste til at anskue historiens, slægtens gang i det sidste halve århundrede som den ad den evige vindeltrappe. Det kan også synes at gælde lærerkårene. 1930'erne bød på overproduktion af akademikere, dermed på arbejdsløshed for cand.mag.ere fra det filosofiske og matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Kandidater ernærede sig ved uvante jobs: en var elevatorfører på det nye »Vesterport« i København, en anden selvstændig næringsdrivende ved en bananvogn. Uddannelsen var ellers entydig, hensigten med den at give et fælles grundlag af samme standard. Men egentlig var den aldrig og har ved de gamle universiteter til dato ikke været direkte gymnasievendt, selv om den afsluttedes med »skoleembedseksamen«. I overensstemmelse med de skiftende konjunkturer strammedes og løsnedes garnet, så man en tid krævede ét hovedfag og ét bifag, så hovedfag og to bifag, og igen kun et af hvert. Umiddelbart kvalificerede hovedfaget til undervisning i gymnasieklasserne, bifaget til mellemskolen. Det er værd at minde om, når man fra begyndelsen af halvfjerdsenerne møder kritik af bifagskandidaterne, som efter bortfaldet af

mellemskolen straks, allerede ved pædagogikum, måtte have timer i bifaget på gymnasiets A- og B-niveauer. Måske bifagseksamen ved de nye studienævns mellemkomst var mindre gymnasierlevant, men det blev i så fald dobbelt tydeligt. Studietidens varighed har uforandret været sat til 6 år, som »Studieplaner for Skoleembedseksamen under det filosofiske Fakultet«, udgave 1934 udtrykker det, »for den, der kan anvende hele sin Tid paa Studier«. Det har de studerende bare aldrig kunnet!

Efter embedseksamen gjorde man klogt i at præsentere sig hos dr. Højbjerg Christensen for at ansøge om at komme til pædagogikum. Det hører til hans personligheds fortjenester, at modtagelsen midt i udsigtsløsheden indgav ansøgeren selvillid og forventning. Pædagogikum var ulønnet, indtil der i almindelighed blev mere end lindet på låget til pengekassen for gymnasiale formål. De seks måneders praktiske kursus på en skole tilgodeså ligeligt faglig og pædagogisk indsigt, men kandidaten var ganske afhængig af sin vejleders metode, også fordi kursus i teoretisk pædagogik var mere historisk end aktuelt. Mødet med mere end kursus-skolen under det kursus bestod i forelæsninger ved de tolv apostle, undervisningsinspektørens faglige medhjælpere. Siden er teoretisk kursus betydeligt udvidet, aktualiseret og bragt i nogen sammenhæng med kursus på skolerne. Skulle jeg forsøge antydningen af en linje, må det blive den, at kravene til pædagogisk-didaktisk indsigt er øget betydeligt, men det bestemt ikke på bekostning af faglig, videnskabelig metode og vinge-fang, der da er blevet mere påkrævet, efter at pensum er blevet så forskelligt på de enkelte hold. Dette sidste hænger sammen med de senere årtiers videns-ekspllosion og med elevernes medbestemmelsesret ved valg af tekster, temaer, perioder.

Med beviser i hænde for eksamen og pædagogikum kunne kandidaten så søge embede. 20,30, 40 ansøgere var almindeligt, og mere end en timelærerstilling, endda ofte med undertimer, kunne de færreste gøre sig håb om. Blev timelæreren så efter varierende antal år hængende, kom de to år som adjunkt på prøve, og efter at den faglige medhjælper i hovedfaget havde fulgt lærerens undervisning gennem en skoledag, og resultatet var beroligende, kom adjunktudnævnelserne. Kontrolbesøget var uanmeldt, men naturligvis ikke uventet.

Et timetal på 30 eller højere ugentlig var sædvanligt, og kunne adjunkten endda have held til at skaffe sig timer ved et aftenkursus, var de velkomne, så yderligt ringe lønnen var, også målt med tidens lønalen. Alligevel bød just 30'erne på fornyelser, cfr. gymnasierreformen 1935. I de år havde nogle lærere overskud til at optage ekskursioner, til at diskutere med deres elever i og uden for timerne, hjælpe dem ved elevforeningernes aftenarrangementer. Det er ofte blevet foreholdt gymnasiefolket, at det ikke har interesseret sig for ver-

den udenfor, ikke bidraget til folkeoplysning, til det politiske liv – og derfor gang på gang har mistet indflydelse. Lad arbejdsbyrden, de 30 timer med fire, fem sæt skriftlige opgaver være et antydet forsvar – og forsvaret har igen i dag, af andre årsager, gyldighed. Men indrømmes skal, at gymnasieverdenen kan forekomme lukket. Der er markante undtagelser blandt lærere og rektorer, gymnasiefolk, som har ofret tid og kræfter på samfundet derude og sat sig spor der. Som helhed er lærerne, så forståeligt det end kan være, blevet i studerekammeret, har ikke vist sig på forsamlingshusenes og andre folkelige talerstole, rektorerne givet mere af sig selv i »Rotary« og andre fortræffelige sammenslutninger end i det folkelige liv.

Men udefra er der kommet anklager for indoktrinering, støt, med jævne mellemrum, hidtil ikke med alvor eller vægt. Tiden ind under anden verdenskrig har ganske få eksempler på Berufsverbod, afskedigelser med grund, om ikke direkte begrundelse i medlemskab af DKP. Fra halvfjerdsenerne huskes anklager for indoktrinering. Med den oftere nævnte pensumudvidelse, det friere valg følger, at den indirekte påvirkning er lige så uundgåelig som alsidig, og anderledes har påvirkningen vel aldrig været, blot af mindre omfang. Overgrebene har været få og ligeligt fordelt på borgerlig og marxistisk indoktrinering. Med lærerkollegiernes nuværende sammensætning og elevernes alder forekommer alsidigheden sikret.

Lærerne var ikke blot trængt af arbejdsbyrde og ringe økonomi. For nogle var faginspektionen et problem, ja, enkelte hadede rent ud deres faglige medhjælpere. Rygtedannelse overdrev ulempen, men vitterligt forekom der scener, voldsomme skænderier, og næsten alle følte ubehag ved de uanmeldte besøg, ved hemmelige indberetninger og anvendelse af dem under embedsbesættelser og forfremmelser. Misbrug er der enkelte tilfælde af, og de kunne være forbundet med tragikomisk generaliseren, som da en faglig medhjælper i håndskrevet brev til rektor betror ham, at N.N. af hunkøn kun er af beskeden duelighed i sit hovedfag, hvad der i almindelighed gælder kandidater med pigegymnastik som bifag! Meget var da afhængigt af rektors civilcourage, om han turde tale Frederiksholms Kanal imod eller, uden at han selv kunne begrunde det, fratog og tillagde unge kolleger timer, typisk på deres hovedfags højere niveauer. Der er eksempler på hele skalaen af rektorreaktioner, også på klager til undervisningsinspektøren, som i de tilfælde ikke fattedes civilcourage, hvor han skønnede den fornøden.

En anden pinagtig, lige så hemmelig udvælgelse følte en del lærere sig udsat for ved rekruttering til censorkorpset. Det være, hvad det være ville, men humlen var den, at i provinsbyerne meddelte dagspressen, hvem af gymnasiets lærere der det år skulle hvorhen. Var der nu to fransklærere ved skolen, og den ene aldrig fik hvervet betroet, nåede tilsidesættelsen ud også til foræl-

drene. Det er hændt, at en far har bedt rektor undgå, at 1. g. fik »den lærer, der aldrig kommer ud.«

Med eller uden de faglige medhjælperes velvilje, med eller uden censorerfaring gik nogle meget op i deres elevers resultater, sammenlignede deres klasses gennemsnit med, hvad kollegers elever havde opnået. Det var ikke befordrende for sammenholdet. Det var det slet ikke, hvis rektor regnede alle gennemsnit ud og præsenterede den uheldige kollega for dem i enrum. Vist må vi alle være forpligtet på vort arbejde og ansvar, indsats og resultater kan bare ikke ene måles ved gennemsnit af eksamensresultater.

Næsten på tiår vekslede arbejdsløshed og rimeligt god eller fuld beskæftigelse. I 50'erne, da standen var lige så underbetalt som i 30'erne, var der igen arbejdsløshed. Overgangen til lærermangel var brat. Et år ville en faglig medhjælper overtale en rektor til at hjælpe en arbejdsløs ind, og det ved afskedigelse af en timelærer, to år efter kunne han ikke hjælpe rektor, som måtte se at skaffe sig en stud.mag. ved egen søgen. Lærermangelen blev med både det første og det andet boom i elevtilgangen i nogle fag farlig for niveauet i de ramte klasser. Det var da, man fandt på »samlæsning«, undertiden af over 50 elever. Eller man samlede fire klasser, jeg har oplevet det i dansk i 1. g., som i halvdelen af timerne fik forelæsning og vejledning i metode og forberedelse af én lærer; i den anden halvdel fordeltes de på fire lærere.

Lige så hurtigt så gymnasielærerne sig ifølge de normale markedslove bedre aflønnet, lønstigningen var markant, i takt med det øvrige samfunds velferdsstigning. Næsten samtidig eller kort før blev der indført advancementsstillinger, de såkaldte »superlektorater«, lektorater i 26. lønklasse, de senere studielektorer i den nye lønningsskals 36. klasse. Det betænkelige lå ikke i, at lærerne var lidet vant med den mulighed, hidtil var kun meget få, indlysende dygtige pædagoger blevet lektorer i ung alder, helt ned til godt 30 år; men skulle man nu melde sig og pudse rektors sko, som det hed i en artikel? Næh, værre var, at alle de nye lektorater skulle besættes overalt med tilbagevirkende kraft fra 1.4.58, bestemt ingen rar opgave for den nye undervisningsinspektør. Straks forekom misundelse og gruppedannelse til forsvar for de ikke-udpegede eller misbilligelse af de udpegede. Det gik dog stille af de fleste steder og blev en accepteret institution. En fordel havde ordningen i sin oprindelige form. Antallet af superlektorater var fordelt i tre puljer: for statskoler, for kommunale og for private. Det sikrede mod kollegers skelen til den lokale superlektors tidligst mulige afgang.

Ikke blot kom lønstigningen hurtigt og sikrede en trods alt kun rimelig placering. Det gjorde også med den tiltagende lærermangel overtimerne, og de blev lønnet efter en stigende skala. I flere fag underviste kolleger samtlige ugens skematimer, 36 eller et par til. Når opgaveretningen svarede til det

timetal, kunne lønnen blive som for to stillinger, og arbejdets omfang helbredstruende, hvad der viste sig det næste tiår. De grelleste eksempler dukkede op i dagspressen, det grelleste flere gange og bidrog til overdrevne forestillinger om gymnasielærerkår.

Trods den gode aflønning var der vanskeligheder, arbejdsvilkårene barske. Den karakteristik gælder for både elever og lærere, da klassekvotienten – angiveligt midlertidigt – på grund af lokale- og lærermangel blev hævet fra 24 til 28. Nødvendigheden var erkendt, ellers havde man ikke kunnet optage alle kvalificerede ansøgere. Et enkelt år måtte man endog gribe til eftermiddagsgymnasier som nødløsning. Ulykken var og er, at den høje klassekvotient rammer de svageste elever, dem, der i forvejen har overgangsvanskeligheder. Den bekymrer lærerne, vanskeliggør en forsvarlig undervisning og kan umuliggøre en variation af undervisningsformer, og end mere de muligheder for et vist mål af individuel undervisning, som takket være forskning og læreres studier ellers er mulig.

Ind under jul 1969 kom en opmuntring, cirkulæret, der bl.a. fastslog lærerrådets arbejde, herunder dets høringsret på så centrale områder som time- og fagfordeling, stillingsopslag, elevoptagelse m.fl. Et vist mål af medbestemelsesret var hermed sikret. Godt også, at reglerne kom så betids før den lille reform af 16.6.71. For netop i den tid øgedes arbejdspresset. Til de høje klassekvotienter kom ungdomsoprørets kortere varende modgang, og nu den nye bekendtgørelses faglige udfordringer. Nye, ukendte områder blev inddraget i fagene, de krævede betydeligt selvstudium, der kom oven i arbejdet med pædagogisk omstilling, som elever med andre forudsætninger og forventninger end de traditionelle forekom engagerede lærere at kræve. God hjælp fik vi ved efteruddannelse i et omfang hinsides alt hidtil kendt. Om kortere eller længere, foregår det enkelte kursus halvt i arbejdstiden, halvt i fritiden. Nødvendigt, men også vanskeligt, for det kan være svært at tilgodese undervisningen fuldtud.

Nu, i midten af firserne, er det på ny vanskeligere at være gymnasielærer. Offentligt ansatte er vel ikke ligefrem ilde lidt, men oftere og oftere ilde omtalt. Den konkrete kritik er igen en postgang for sent ude, for ansættelsesvilkårene er på ny ugunstige. Den hidtil ukendte afskedigelsesrisiko skal ikke gøre arbejdsdagene roligere, lysere. Om det så er lønnen, er den for de yngste ved at minde stærkt om tiden før den korte periode i de glade tressere, da akademikere endog var lønførende. Lærere er også stavnsbundne. Mens de før i tiden havde mulighed for de erfaringer, et par skift mellem tjenestesteder kunne give, må de nu regne med livslang ansættelse på én skole. Gennemsnittet for en gymnasielærers alder ligger nu omkring de 40, men således at der er få væsentligt ældre eller væsentligt yngre. Vil den danske gymnasielærer om-

kring år 2000 være 60 år? Stakkels elever, stakkels lærerkollegium, stakkels rektor!

De ansvarlige må formås til igen at linde på låget til pengekassen ved at nedsætte klassekvotienten og lærernes pligtige timetal. Med kravene til bestandig faglig fornyelse og bestandig ny pædagogisk indsigt er timetallet i dag for højt. Standen har hidtil vidst at følge med, er enddag på gode veje til at koncentrere sig lige så meget om undervisningen, om eleverne som om faget. Vore elever er ikke tjent med, at den udvikling standser, at risikoen for uglad rutine opstår. Oplæggene til et lødigere fællesskab også mellem lærere og elever er givet, de må styrkes og udvikles.

Vi kan fortsat, om vilkårene for hele samfundet igen bliver bedre eller ej, forholde os samfundskritisk, afvise fænomenerne forbrugisme, effektivitet, succes, konkurrencementalitet, som flertallet af vore elever heller ikke vil se deres skoledage hærget af. Vi kan endda som altid drøfte tilværelsestolkninger og forpligtelse på kulturarven, tilpasse den, forkaste dens tidsbundne fremtrædelsesformer, realisere de tidløse, bidrage til et adfærdsmønster, der sigter mod livskvalitet, materielt som åndeligt.

Hans Bang

rektor ved Vordingborg Gymnasium

Fortegnelse over lærere

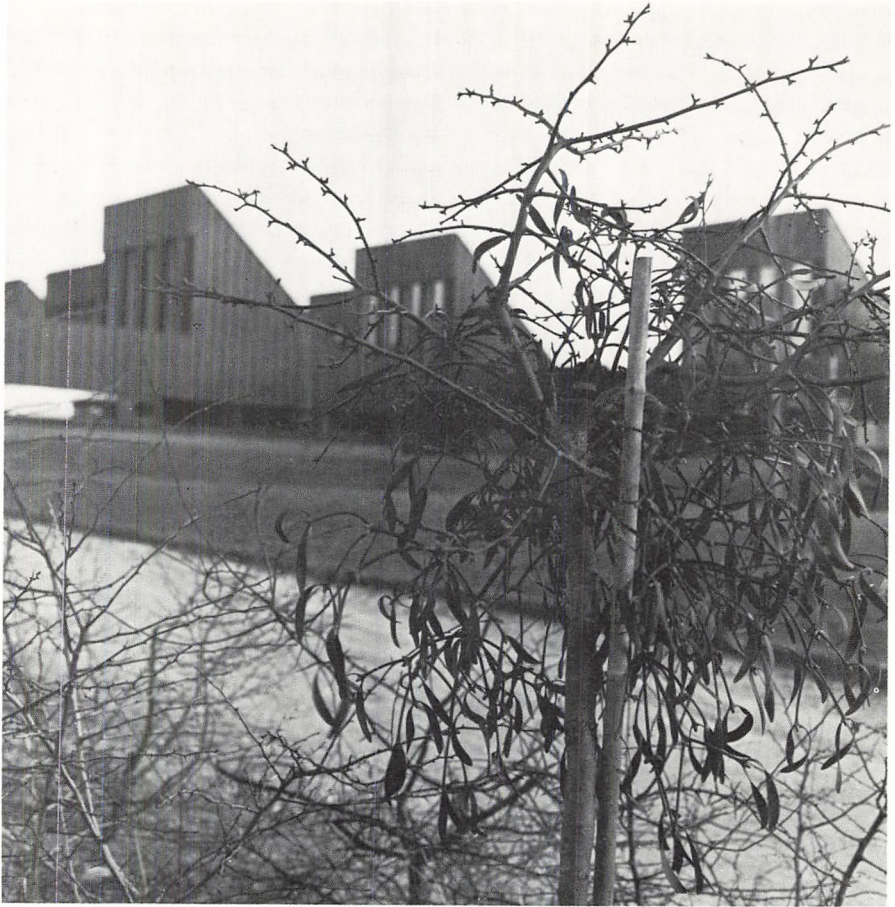
ansat ved Vordingborg Gymnasium gennem tiden

- K. Agner 1936-38
H. Behrndt Andersen 1956-58
A. Behrndt Andersen 1957-58
T. Hee Andersen 1970-77
Gustav Arendal 1977-
O. Bache 1958-
E. Balslev 1963-65
C. Bennicke 1959-74
Henrik Berthelsen 1948-56
Henrik Birkholm 1948-49
C. Bjørnekær 1956-59
F. Bjørnekær 1957-59
Bjerre (fru) 1955-57
Ingrid Brandt 1979-
P. Bo Bojesen 1952-61
Leif Bruun 1979-
K. Bülow Davidsen 1939-45
Erik Bülow-Olsen 1974-
J. Burrows 1969-70
J. Chr. Byge 1936-52
Mogens Carstensen 1968-
Christensen (frk.) 1955-56
E. Christensen 1949-52
S. Krarup Christensen 1973-75
Anne Mette Christiansen 1982-
Ib Brøkner Christiansen 1973-
Aage Christiansen 1935-78
Flemming Damslund 1979-
Niels Ehrenreich 1938-45
Birtha Esbensen 1955-57
Dorte Esbjørn 1973-74
K. E. Eskjær 1973-
Falkenberg Andersen 1935-36
Adam Farkas 1969-
J. Fastrup 1959-62
M. Fastrup 1961-62
E. Friis 1956-57
O. Frimodt Jacobsen 1973-85
Frölich Hansen 1936-64
Ida Funder 1936-63
Mette Garde 1975-76
Steen Garver 1967-
I. Gjørup 1936-39
Annie Gustafsson 1973-
P. Hahnemann 1935-39
C. Hald 1964-74
A. Hansen 1953-61
B. Hansen 1972-73
A. Hempel Hansen 1938-44
Margrethe Hansen 1960-61
Marianne Müller Hansen 1978-
Hjørdis Wied Hansen 1973-
Poul Hansen 1936-38
Vibeke Hansen 1947-53
Rigmor Harms 1946-61
Holger Hedemann 1969-76
Gertrude Helweg 1980-
Bjørn Henriksen 1952-59
Henrik Henriksen 1953-54
H. Henriksen 1956-59
Inger Lise Henriksen 1954-55
Lis Arengodt Henriksen 1972-73
Lene Herler 1978-
Ejnar Hermansen 1944-78
Inger Hermansen 1946-78
A. Hjelm 1938-39
E. Hoegh 1936-38
E. Holm-Nielsen 1967-68
Arnt Hovmand 1973-
O. J. Ivertsen 1970-71
Olaf Jacobsen 1948-1984
Steen Jacobsen 1978-

T. Bechmann Jensen 1936-52
 B. Jensen 1965-66
 G. Kjærsgaard Jensen 1938-47
 J. P. Jensen 1958-59
 Johs. Jensen 1936-60
 J. V. Jensen 1963-67
 Jørgen Jensen 1961-62
 K. Jensen 1962-63
 S. E. Klindt Jensen 1958-62
 Kurt Jensen 1955-60
 Ole Jensen 1936-46
 H. J. Jordt 1952-56
 A. Jørgensen 1948-55
 E. Kring Jørgensen 1954-60
 Julie Agerbæk Jørgensen 1973-
 M. Jørgensen 1973-74
 N. Kring Jørgensen 1957-60
 O. Bruun Jørgensen 1952-53
 Ruth Jørgensen 1957-59
 Stephan Kehler 1974-
 J. Keller 1963-64/1972-73
 Poul Kjeldsen 1946-48
 Merete Knudsen 1971-82
 J. K. Knudsen 1948-76
 S. Knudsen 1966-72
 Bo Kramer 1974-
 Edith Krog 1956-57
 Rune Kähler Jacobsen 1972-78
 Edith Kudahl Jakobsen 1978-
 Helge Kudahl Jakobsen 1978-
 Benn Søgaard Larsen 1979-
 Ellen Larsen 1955-58
 Henning Larsen 1965-
 A. G. Lauridsen 1936-73
 S. E. Laustsen 1976-77
 Anna Lawaetz 1959-60
 Ellen Lindmark 1984-85
 Karin Linderoth 1977-78
 Carl Livijn 1957-66
 A. Lund 1963-64
 Jan Offer Løvbakke 1975-
 Inge Bruun Lyngman 1974-76
 Peter Madsen 1956-61
 Peter Maibom 1982-85
 H. Martekilde 1956-57
 Henrik Meyer 1940-43
 Peter Mikkelsen 1935-38
 H. B. Milling 1970-71/1973-74
 Inger Lise Mordhorst 1955-56
 Hans Jørgen Klarskov Mortensen 1981-
 M. P. J. Mortensen 1936-53
 M. Munthe Bruun 1966-72
 Anna Møborg 1946-47
 A. Mølgaard-Nielsen 1975-76
 Henrik Møller 1966-73
 K. Mønster 1954-55
 Anna Marie Degn Nielsen 1982-85
 Carl Nielsen 1939-46
 Hanne Nielsen 1984-85
 Herluf Nielsen 1936-60
 Ingeborg Nielsen 1938-39
 Jytte Nielsen 1981-
 Hilde Nissen 1954-
 Ivan Norling 1974-80
 Mogens Høher Ovesen 1977-
 E. Ottekjær 1943-44
 J. Parkum 1943-67
 B. Vilslev Pedersen 1965-68
 C. Pedersen 1958-59
 Johs. Pedersen 1938-43
 Svend Pedersen 1978-79
 Leif Pedersbæk 1971-72
 W. Petersen 1939-45
 Ebbe Rask 1973-
 P. A. Rein 1936-37
 Lise Resner 1974-
 Peter Riis 1974-80
 Eva Robinson 1981-
 P. Rose 1960-
 Keld Rossau 1973-77
 Allan Røder 1984-
 Sander-Nielsen 1963-65
 John Schächter 1979-
 Jytte Schink 1972-
 E. Schött 1957-59
 Elisabeth Schjørring 1979-
 Henry Schmidt 1972-73

H. Schmidt Madsen 1954-61
Ragnhild Schneider 1975-
Niels Siiger 1978-
Ingeborg Skaftø Pedersen 1973-75
Ole Skou 1979-
O. Skouby 1938-58
Erna Simon 1971-76
Poul Skaaning 1956-60
Kay Stender 1955-60
Stokholm Andersen 1961-62
M. Størup 1963-68
E. Sørensen 1968-70
Stougaard Thomsen 1958-59

Grethe Thorup 1954-56
E. Thulesen 1954-57/1960-64
Johanne Finch Thygesen 1952-53 ✓
Kaare Vinten 1973-
Per Weber 1980-
C. A. Wessman 1953-
E. Wessman 1958-
Birgitte Vesterdal 1974-
Cecil Westh 1951-
Jytte Westh 1982-85
Stig Wørmer 1980-
A. Ørregaard 1966-68
Elsebeth Ørum 1980-81

Tabula Gratulatoria

Vordingborg Gymnasium takker de nedenstående bidragydere, hvis økonomiske støtte har gjort det muligt at udgive jubilæumsskriftet.

Dramaholdet 1983-85, Vordingborg Gymnasium
Eskofot, Industriparken 35-37, 2750 Ballerup
Erna og Bent Hansen, VUCs kantine
Poul Kristensen, Grafisk Virksomhed, Herning
Langebæk Kommune
ISS Linnedservice, Næstved
Nørre Alslev Kommune
Præstø Kommune
Skude og Jacobsen A/s, Vordingborg
Sparekassen SDS, Sydsjælland-Mønregionen
Undervisnings- og kulturudvalget, Storstrøms Amtskommune
Boghandler Torben Rud Willerup
Vordingborg Kommune

